

COVID-19 SALGINI SEBEBİYLE İCRA TAKİPLERİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

THE PROVISIONS REGARDING THE SUSPENSION OF DURATIONS OF EXECUTIVE PROCEEDING DUE TO COVID-19, THEIR LEGAL QUALITY, SCOPE, EFFECTS AND RESULTS

Aziz Serkan ARSLAN*

Özet: Dünya üzerinde ve ülkemizde son günlerde ortaya çıkan ani COVID-19 salgını, işletmeleri ve kişileri olduğu kadar devletleri de ekonomik ve sosyal olarak ciddi şekilde sarsacak sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Kişilerin bağışıklık mekanizmalarını etkisiz hale getirerek hayatlarını tehdit eden bu durumun aynı zamanda ülkelere kamu düzenini ve ekonomilerini de tahrip etmesinin önlenmesi veya etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla devletler de bir takım yasal tedbirler almaya yönelmektedir. Çalışmamızda özellikle 2020 Mart ayından itibaren ülkemizde etkisini gösteren salgına karşı Cumhurbaşkanlığı Kararları, Kanunlar, Genelgeler ve Bakanlık Görüşleri şeklindeki yasal tedbirlerin kronolojik olarak icra ve iflas takiplerine, sürelere, konkordato süreçlerine, ihtiyati haciz, ihtiyati tedbir ve delil tespiti gibi kurumlara etkileri ve sonuçları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Salgın Hastalık, 7226 sayılı Kanun, Küresel Salgın, Koronavirüs, COVID-19

Abstract: Sudden COVID-19 outbreak across the world and in our country have many serious economic and social consequences on states, as well as businesses and individuals. The states try to take some legal measures to prevent this situation from destroying their economies and public order and to minimize its effects, which also threatens the lives of people by deactivating their immune systems. In our study, the effects and consequences of these legal measures such as Presidential Decrees, Laws, Circulars and Ministerial Opinions against the epidemic which has been effective in our country since March 2020, on execution and bankruptcy proceedings, concordat procedures, precautionary liens, precautionary measures and evidence determination will chronologically be examined.

Keywords: Epidemic Disease, Law No. 7226, Pandemic, Coronavirus, COVID-19

* Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı, azizserkanarслан@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7703-3044 Makalenin Gönderim Tarihi: 18.04.2020, Kabul Tarihi: 18.04.2020

GİRİŞ

Yargı süreçlerinde olduğu gibi icra ve iflas takiplerinde de gerçekleşecek olan işlemlerin çabuk şekilde yapılması için kanun koyucu belli süreler koymuştur. Kural olarak taraflar ve icra organları kendi yapacakları işlemleri bu süreler içerisinde gerçekleştirmek zorundadırlar. Ancak kanun koyucu bazı hallerde kamu düzeninin veya borçluların korunması gibi sebeplerle sürelerin işlemesinin durdurulabileceğini ve işlemlerin gerçekleştirilmeyeceğini düzenleme altına almıştır. Bu haller, İcra İflas Kanununun 3. babının 3. kısmında m. 51-56 arasında düzenlenen “Tatil ve Talik” halleri ile Kanun’un 15. babında düzenlenen “Fevkalade Hallerde Mühlet ve Tatil” durumlarıdır. Salgın hastalık, umumi bir musibet veya harp hali gibi olağanüstü hallerde hem kamu düzeninin hem de borçluların korunması amacıyla sürelerin durdurulması ve borçlulara yeniden süre verilmesi kökeni Roma Hukukuna kadar dayanan bir uygulamadır.¹Mehaz İsviçre hukukunda da 1930’larda ekonomik buhran, 1940’lı yıllarda savaş, 1993 yılında Brig kasabası sel felaketi, son olarak da COVID-19 salgını gibi sebeplerle defalarca başvurulmuş fevkalade hal nedeniyle mühlet ve tatil uygulamasına ülkemizde COVID-19 salgını dışında hiç başvurulması gerektiği duyulmamıştır. Bunun nedenlerinden biri de bazı özel kanunlarda kamu alacakları, çiftçiler açısından koruyucu özel düzenlemelerin yer almasıdır.

Çalışmamızda öncelikle 2020 Mart ayından itibaren ülkemizde etkisini gösteren salgına karşı en önemli yasal tedbirlerden biri olan İcra ve İflas Takiplerinin Durdurulması Hakkında Cumhurbaşkanlığı kararı ve devamında düzenlenen 7226 sayılı Kanun’un geçici maddeleri ele alınacak, bu düzenlemelerin icra hukuku mevzuatındaki yasal dayanağı İİK m. 330 hükmü incelenecek, bu arada salgına yönelik tedbirler kapsamında yürürlüğe giren Kanunlar, Genelgeler ve Bakanlık Görüşleri şeklindeki yasal tedbirlerin kronolojik olarak icra ve iflas takiplerine, konkordato süreçlerine, ihtiyati haciz, ihtiyati tedbir ve delil tespiti kurumlarına etkileri ve sonuçları üzerinde durulacaktır.

¹ Hans Fritzsche, *Schuldbetreibung und Konkurs nach Schweizerischen Recht*. 2. Auflage, B. II, Zürich-1968, s. 366.

I- COVID-19 SALGIN SÜRECİ VE HUKUKİ DURUM

COVID-19 hastalığı, Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11.03.2020 tarihinde Pandemi olarak ilan edilmiş ve bu hastalık Ülkemizde de görülmeye başlamıştır. Bu durum üzerine salgının Ülkemizde yayılmasının en aza indirilmesi ve kişilerin sağlığının korunması amacıyla birçok idari tedbir yanında adli tedbirler alınmaya başlanmıştır.

Ülkemizde salgına ilişkin ilk adli tedbir, duruşma ve keşiflere ilişkin olarak Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliği tarafından 13.03.2020 tarihinde alınmıştır. HSK Genel Sekreterliğinin tebliğinde yargı mercilerine “Sağlık Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Koronavirüs Bilim Kurulu’nun önerileri kapsamında; yargılama faaliyetlerinin yürütülmesinde herhangi bir soruna sebebiyet vermemek amacıyla, tutuklu işlere yönelik soruşturma ve kovuşturmalar ile ivedi sayılacak diğer hususlar haricinde duruşma ve keşiflerin ertelenmesi ile gerekli görülen hâllerde SEGBİS uygulaması kullanılması hususunun mahkemelerimizce değerlendirilmesi, mezkûr Kurulun önerileri doğrultusunda yeni tedbirlerin hayata geçirilmesi için gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi gerektiği” bildirilmiştir.²

Aynı süreçte Türkiye Barolar Birliği’nin ve Baro Başkanlıklarının COVID-19 salgınına karşı aldığı önlemler çerçevesinde Birlikçe avukatların bürolarına gitmeksizin acil iş ve işlemleri takip etmeleri konusunda tavsiye kararı alınmış ve Adalet Bakanlığı ile görüşmeler başlamıştır. Bunun neticesinde Adalet Bakanlığı’nun Adalet Komisyonlarına gönderdiği tebliğ ile avukatların 30.03.2020 tarihine kadar ofislerine gitmeksizin işlerini evlerinden sürdürmeleri nedeniyle hak kayıplarının oluşmaması için Mahkemeler ve İcra Dairelerince elektronik ortamdan veya zarf usulü ile avukatlara tebligat yapılmaması komisyonlara tebliğ edilmiştir.³

Yargısal anlamda COVID-19 salgın hastalığına karşı başvuru en önemli tedbirlerden biri 22.03.2020 tarihinde 2279 sayılı İcra ve İflas Takiplerinin Durdurulması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararı’dır. Buna göre COVID-19 salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önle-

² <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/duyuru-13-03-2020.pdf>

³ Ankara Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığı, 20.03.2020, Sayı: 2020/7143 Muh.

mek amacıyla alınan tedbirler kapsamında Karar'ın yürürlüğe girdiği tarihten 30.04.2020 tarihine kadar, nafaka alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere, yurt genelinde yürütülmekte olan tüm icra ve iflas takiplerinin durdurulmasına ve bu çerçevede taraf ve takip işlemlerinin yapılmamasına, yeni icra ve iflas takip taleplerinin alınmasına ve ihtiyati haciz kararlarının icra ve infaz edilmemesine karar verilmiştir. Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten itibaren yürürlüğe giren İcra ve İflas Takiplerinin Durdurulması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararı'nın icra hukuku mevzuatındaki yasal dayanağının, ülkemizde tekrar kullanılmaması temennisi ile İcra ve İflas Kanunu'nun 330. maddesi olduğu da kararda açıkça vurgulanmıştır.⁴

Cumhurbaşkanlığı kararından hemen sonra 24.03.2020 tarihinde Adalet Bakanlığı İcra İşleri Başkanlığı tarafından, Karar'ın uygulanması sırasında oluşacak tereddütleri giderebilmek ve uygulama birliğinin sağlanmasına katkıda bulunmak amacıyla durdurma kararının gayesi gözetilmek suretiyle ilgili kişi ve kurumlardan gelen görüş ve talepler de dikkate alınarak yapılan değerlendirmeler neticesinde bazı görüşler belirlenmiş ve bu görüşler çerçevesinde ortaya çıkan ihtiyaçlar giderilmeye çalışılmıştır.⁵

COVID-19 salgın hastalığına karşı yargısal tedbirlerle ilgili en kapsamlı düzenleme ise 26.03.2020 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un geçici madde hükümleridir.⁶ Hem 22.03.2020 tarihli 2279 sayılı İcra ve İflas Takiplerinin Durdurulması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararı hem de dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri, İYUK, CMK, HMK'daki sürelerin nerdeyse tamamının 30.04.2020 tarihine kadar durdurulmasını içeren 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 salgın hastalığının yayılmasının önlenmesi

⁴ İcra ve İflas Takiplerinin Durdurulması Hakkında Karar, 22.03.2020, Karar Sayısı: 2279, RG sayısı: 31076, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/03/20200322-2.pdf>

⁵ T.C. Adalet Bakanlığı İcra İşleri Dairesi Başkanlığı, 24.03.2020, Sayı:86420598-296/2543 http://www.iidb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2432020130013MX-2614N_20200324_122952.pdf

⁶ Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No: 7226, RG. Yayımlı Tarihi: 25.03.2020, RG sayı:31080, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/03/20200326M1-1.htm>

ve salgınla mücadele sürecinde oluşabilecek yargısal hak kayıplarının önlenmesi amaçlanmıştır.⁷

30.04.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2480 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı’na göre, 7226 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen durma süresi 01.05.2020 (bu tarih dâhil) tarihinden 15.06.2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar (salgın hastalığın yayılma tehlikesinin daha önce ortadan kalkması halinde yeniden değerlendirilmek üzere) uzatılmıştır.⁸

II- KONUyla İLGİLİ DÜZENLEMELERİN DAYANAKLARI VE KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA DURUM

İcra ve İflâs Kanunu’nun 317 ile 330. maddeleri arasında, kanun koyucu “Fevkalade Hallerde Mühlet ve Tatil” başlığı altında, ekonomik kriz, harp, seferberlik, deprem, salgın hastalık gibi fevkalâde (olağanüstü) hallerde maddi yükümlülüklerini yerine getiremeyen ilgili gerçek veya tüzel kişilerin daha da zor duruma düşmemeleri için belli icra takip işlemlerinin durdurulmasına veya topyekûn tatil edilmesine müsaade etmiştir. Zira böylesi felaket zamanlarında ekonomi durur, haberleşme ve telekomünikasyon gibi hizmetler kötü çalışır. Bu gibi elverişsiz durumlarda malî durumu bozulmuş olan borçluya mühlet verilmesi veya takiplerin tatil edilmesi, borçlunun olduğu kadar alacaklıların ve milli ekonominin de yararınaadır. Çünkü borçlu bu mühlet içinde durumunu düzeltmek imkânını bulacağından, alacaklılar müh-

⁷ Düzenlemelerin amacı alacaklı veya borçluya zarar vermek değil, elde olmayan bir sebeple ortaya çıkan durumda tarafların mümkün olan en az şekilde etkilenmesini sağlamak, menfaatlerini dengelemek, zarar görmesinin önüne geçme, bu arada hukukî güvenlik ve istikrarı, kamusal menfaati de korumaktır. Bkz Oğuz Atalay/ Muhammet Özkes; 27.03.2020; 7226 Sayılı Kanun ile İcra ve İflâs Kanunu m. 330 Hükmünü Uygulayan Cumhurbaşkanlığı Kararı (2279 Sayılı) Çerçevesinde Ortaya Çıkan Bazı Sorular ve Tartışmalara Cevaplar; <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhurbaskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/> (Bu çalışmaya ilişkin olarak bundan sonraki atıflarda “Atalay/ Özkes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhurbaskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>” kısaltması kullanılacaktır.)

⁸ Yargı Alanındaki Hak Kayıplarının Önlenmesi Amacıyla Getirilen Durma Süresinin Uzatılmasına Dair Karar, 30.04.2020, Karar Sayısı: 2480, RG sayısı: 31114, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/04/20200430-1.pdf> Bu nedenle çalışmamızda 7226 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen ve 30. 04. 2020 olarak belirlenen durma süreleri yerine son uzatma tarihi olan 15.06. 2020 tarihi esas alınacaktır.

let sonunda alacaklarına tam olarak kavuşur ve borçlu (iflasa tabi ise) iflas etmekten ve dolayısıyla ekonomik bakımdan yıkılmaktan kurtularak, milli ekonomi sistemi içinde, kendisine düşen görevi yapmaya devam edebilir.⁹

İcra ve İflas Kanunu m. 330'da fevkalade hallerde tatil başlığı altında düzenlenen icra takiplerinin durdurulması sebepleri, kanun koyucu tarafından salgın hastalık, umumi bir musibet veya harp hali şeklinde tahdidi olarak sayılmıştır. Ülkemizde ilk defa uygulanan 330. madde hükmü, takiplerin durdurulması halleri arasında ilk sırada sayılan salgın hastalık nedeniyle gerçekleşmiştir. Maddenin uygulanmasına neden olan salgın hastalık, dünyanın birçok ülkesinde görülen COVID-19 isimli virüsten ismini alan COVID-19 salgın hastalığıdır. Bu salgın hastalık sonucunda dünya üzerinde çok sayıda insan hayatını kaybetmiş olup, Dünya Sağlık Örgütü tarafından bu virüs salgını için 02.03.2020 tarihinde küresel risk seviyesi "yüksekten", "çok yüksek" seviyesine çıkarılmış, devam eden günlerde salgının devam etmesi üzerine 11.03.2020 tarihinde Pandemi olarak ilan edilmiştir. Dünya genelinde olduğu gibi salgın ülkemizde de görülmüş ve bulaşıcılığı yüksek olan bu virüs halk sağlığı için önemli bir tehdit oluşturmuştur. Bu bağlamda salgının önlenmesi amacıyla ülke genelinde idari, iktisadi ve hukuki açıdan birçok tedbir alınması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. İş bu gibi kamusal hayatın pek çok alanında sıkıntı doğuran durumlarda göz önünde bulundurularak önce Cumhurbaşkanlığı Kararı ile salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek amacıyla alınan

⁹ Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş, 2. Baskı, Ankara-2013, s. 1578; İİK m. 330 hükmü sadece borçluyu korumaya yönelik bir hüküm olmayıp aynı zamanda bir sosyal icra hukuku hükmü olup sosyal dayanışma hükmü olarak da değerlendirilmelidir. Bu tür hükümler "sosyal cebrî icra", "cebrî icranın sosyal uygulaması" veya "koruyucu cebrî icra" şeklinde de ifade edilmektedir. Soruna bu kapsamda bakmak, maddenin amacını bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Aşağıda belirtilen tüm hususlarda bu amaç dikkate alınmalı ve yorum buna göre yapılmalıdır. Amaç alacaklı veya borçluya zarar vermek değil, elde olmayan bir sebeple ortaya çıkan durumda tarafların mümkün olan en az şekilde etkilenmesini sağlamak, zarar görmesinin önüne geçme, bu arada hukuki güvenlik ve istikrarı korumaktır. Bkz. Oğuz Atalay/Muhammet Özeker; 23.03.2020, İcra ve İflâs Kanunu m. 330 Hükmünü Uygulayan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile İlgili Ortaya Çıkan Bazı Sorular ve Tartışmalara Cevaplar;

tedbirler kapsamında Karar'ın yürürlüğe girdiği tarihten 30.04.2020 tarihine kadar, nafaka alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere, yurt genelinde yürütülmekte olan tüm icra ve iflas takiplerinin durdurulmasına ve bu çerçevede taraf ve takip işlemlerinin yapılmamasına, yeni icra ve iflas takip taleplerinin alınmamasına ve ihtiyati haciz kararlarının icra ve infaz edilmemesine karar verilmiştir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 330. maddesinde düzenlenen fevkalade hallerde tatil hükmü ile İİK 317-329. maddeler arasında düzenlenen fevkalade hallerde mühlet hükümleri her ne kadar borçluları koruma amacı ve şartları yönünden birbirine benziyor ise de bu iki kurumu birbirinden ayırt etmek gereklidir. Zira borçlunun fevkalade mühlet hükümlerinden istifade edebilmesi için icra mahkemesinden talepte bulunması ve talebinin mahkeme tarafından kabul edilmesi gereklidir. İİK m. 330 hükmünde ise borçlunun fevkalade hallerde tatil imkânından yararlanabilmesi için ise talepte bulunması gerekmez. Cumhurbaşkanı kararı ile borçlu coğrafi alan olarak veya ekonomik sınıf olarak (tarım, maden vb. gibi) şartları taşıyor ise aleyhine yapılan takipler kendiliğinden durdurulur.¹⁰

Cumhurbaşkanınca kararlaştırılacak fevkalâde hallerde tatil kararnameinde icra takip işlemlerinin ne kadar süre için tatil (tâlik) edildiğinin kararnamede açıkça gösterilmesi gerekir. Bu bağlamda kararda ve daha sonra çıkarılan 7226 sayılı Kanun'da tatil süresinin 30.04.2020'ye kadar olduğu açıkça belirtilmiştir. İİK m. 330 gereğince Cumhurbaşkanı fevkalade hallerde takip işlemlerinin tatiline karar verirken tatil imkânından kimlerin istifade edeceğine dair karar verebilir. Bu bağlamda kararda ve daha sonra çıkarılan 7226 sayılı Kanun'da herhangi bir sınırlamaya gidilmeksizin tatil kararından herkesin istifade edeceği düzenlenmiştir. İİK m. 330 gereğince tatil kararı ile icra takiplerinin durdurulması belirli bir coğrafi bölge için ilan edilebilir. O zaman takiplerin durmasından faydalananlar ilgili bölgede ikamet eden veya ilgili bölgede İİK m. 51 uyarınca takip edilebilecek olan bütün borçlulardır. İkinci olarak Cumhurbaşkanı icra takiplerinin durmasını belli bölgedeki halkın belirli bir kısmı için ilan edebilir. Cumhurbaşkanının bu tür bir karar vermesi halinde icra takiplerinin tâlik edilerek durma-

¹⁰ Ejder Yılmaz, Olağanüstü Durumlarda Borçlulara Süre Verilmesi ve İcra Takiplerinin Durdurulması (Batider 1977/IX/1 s. 153-191), s. 178.

sı imkânından faydalanabilecek borçlular topluluğu, pratik nedenlerle örneğin hangi meslek türleri için hangi bölgelerde faydalanılabileceği, mümkün merteye objektif olarak tanımlanmalıdır.¹¹ Bu bağlamda gerek Cumhurbaşkanlığı Kararı'nda ve gerekse 7226 sayılı Kanun'da herhangi bir ayrıma gidilmeksizin durma kararının bütün yurt genelinde geçerli olduğu açıkça belirtilmiştir.

Mehaz İsviçre hukukunda da SchKG Art. 62'ye göre salgın hastalık (epidemi), ulusal felaket ve savaş zamanlarında Kanton hükümeti Federal Konsey'in onayıyla belirli bir bölge için veya halkın belirli kısımları için icra takip işlemlerinin tâlik edilerek takibin durmasına (tatil edilmesine) karar verebilir.¹² Bu şekilde icra takip işlemlerinin tatili, SchKG Art. 317a'da düzenlenen ve ilgili borçlunun talebi üzerine fevkalade hallerde mühlet verilmesi kurumundan farklıdır.¹³

İsviçre'de SchKG Art. 62 hükmü özellikle sel, hayvanlarda salgın hastalıklar, çiçek hastalığı salgınları, yangın felaketlerinde belediyelerin, adliyelerin dahi tahrip olması ve de her iki dünya savaşı zamanlarında yaygın şekilde uygulanmıştır.¹⁴ İsviçre'de yakın zamanlarda ise icra takip işlemlerinin tatil edilerek takiplerin durması 24 Eylül 1993 tarihinde Brig kasabasındaki sel felaketinden dolayı gerçekleşmiştir. Şehrin bazı kısımlarının bir metre kadar sel suları altında kalması ve bu nedenle şehrin enkaz haline gelmesi üzerine Wallis Kanton hükümeti 29 Eylül 1994 tarihinde Federal Konsey'in onayıyla Brig belediye topraklarında ikamet eden bütün borçlular için 31 Ekim 1994 tarihine kadar icra takip işlemlerinin tatil edildiğini ilan etmiştir.¹⁵

¹¹ Carl Jaeger, *Schuldbeitreibung und Konkurs*, Band I, 3. Auflage, Zürich-1911, SchKG Art. 62, N. 3.

¹² Adrian Staehelin/Thomas Bauer/Daniel Staehelin, *Kommentar zum Bundesgesetz über Schuldbeitreibung und Konkurs unter Einbezug der Nebenerlasse*, Band I, II, Art 1-87, Art 88-220, Basel/Genf/München-1998; SchKG Art. 62, N. 1; Erwin Brügger, *SchKG Gerichtspraxis 1946-2005*, 2006-Zürich, Art. 62, s. 121; Kurt Amonn/Fridolin Walther, *Grundriss des Schuldbeitreibungs und Konkursrechts*, 7. Auflage, Bern-2003, § 11, N. 4, 58.

¹³ Hugo Wyssen, *Geschlossene Zeiten, Betreibungsferien und Rechtsstillstand* (Art. 56 FF. SCHKG), Basel-1995, s. 38.

¹⁴ Jaeger, SchKG Art. 62, N. 1; Antoine Favre, *Cours de Droit des Poursuites*, Fribourg-1953, Almanca tercümesi, E.Steiner tarafından, *Schuldbeitreibungs-und Konkursrecht*, Freiburg-1956, s. 115; Hans Ulrich Walder, *Schuldbeitreibung und Konkurs*, 17. Auflage, Zürich-2007, s. 127.

¹⁵ *Amtsblatt des Kantons Wallis vom 8. Oktober 1993*, s. 1727; Staehelin/Bauer/Staehelin, SchKG Art. 62, N. 3.

İsviçre Federal Konseyi COVID-19 salgınında da SchKG 62. maddede hükmüne dayanarak tüm İsviçre’de icra takip işlemlerini 18 Mart 2020 tarihinden 4 Nisan 2020 tarihine kadar tatil etmiştir. Konsey bu kararında 4 Nisan’dan 18 Nisan’a kadar süren Paskalya tatilini de göz önünde bulundurarak salgına karşı yaklaşık bir aylık tatil süreci öngörmüştür. Tatil süresinden etkilenen icra takip işlemleri için ise süreler durma süresinin sona erdiği günü takip eden ilk iş gününden başlamak üzere üç gün uzatılmıştır.¹⁶

Alman hukukunda ise ülkemizdeki 7226 sayılı Kanun’a benzer şekilde yargılama ve takip alanında sürelerle ilişkin genel bir düzenleme yapılmamakla birlikte, iflâsların özel durumu sebebiyle COVID-19 salgınının sonuçlarını hafifletmek için 27 Mart 2020 tarihinde “*Gesetz zur Abmilderung der Folgender COVID-19-Pandemie im Zivil-, Insolvenz- und Strafverfahrensrecht (COVInsAG)*” ismi ile ayrı özel bir Kanun yürürlüğe girmiştir.¹⁷

III- KONUyla İLGİLİ DÜZENLEMELERİN BİRBİRİYLE İLİŞKİSİ SORUNU

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de etkisini gösteren salgın hastalık kanun koyucuyu birtakım tedbirler almaya yöneltmiş bu çerçevede yaklaşık 20 gün içerisinde başta Cumhurbaşkanı Kararı olmak üzere, 7226 sayılı Kanun hükümleri ve Bakanlık görüşleri ile sürece ilişkin yasal düzenlemeler oluşturulmuştur. Bu düzenlemelerin ivedi olarak oluşturulması esnasında ileride uygulamada sorun yaratabilecek bazı durumlarda ortaya çıkmıştır.

İcra ve İflas Kanunu m. 330 hükmüne dayanılarak hazırlanan ve maddedeki tüm şartları karşılayan Cumhurbaşkanı Kararı’ndan sonra aynı konuda TBMM tarafından çıkarılan 7226 sayılı Kanun’un geçici 1 ve 2. maddeleri, dört gün önce yayımlanan ve icra takipleriyle ilgili işlemleri içeren Cumhurbaşkanı Kararı’ndaki hükümleri de kapsadığı için Cumhurbaşkanı kararı hükümsüz hale gelmiştir.¹⁸

¹⁶ https://www.vgbz.ch/wp-content/uploads/2020/04/BJ_Weisung-Nr.-6-COVID-19-Rechtsstillstand-und-Betriebsferien_200403.pdf

¹⁷ Muhammet Özkes/Nilüfer Boran Güneysu, 05.04.2020, COVID-19 Salgınından Dolayı Alman Hukukunda Yargılama ve Takip Hukukuna İlişkin Hukuki Durum ile Özellikle İflâslar (Külli İcra) Hakkındaki Düzenlemeye Genel Bakış, <https://blog.lexpera.com.tr/kovid-19-salginindan-dolayi-alman-hukukunda-yargilama-ve-takip-hukukuna-iliskin-hukuki-durum/>

¹⁸ Cumhurbaşkanı kararı, Cumhurbaşkanı kanunlarla verilmiş olan ve seçme ve

7226 sayılı Kanun'un geçici madde 1-1-b fıkrası doğrudan Cumhurbaşkanlığı Kararı esas alınarak düzenlendiği için Cumhurbaşkanlığı kararı ile 7226 sayılı Kanun arasında doğabilecek uygulama sorunları 7226 sayılı Kanun'un fıkraları arasında da doğabilecektir. Zira Kanun'un geçici madde 1-1-a fıkrası ile 1-1-b fıkrasında özellikle icra takibine ilişkin konularda aynı işlemlerden bahsedildiği halde iki fıkra hükmü farklı durma tarihleri belirlemiştir. Bu uygulamada ve teoride sıkıntılara neden olabilecektir. Bir kanunun maddeleri arasında çelişki söz konusu ise bu sorun ne Lex Superior'a (üst kanun alttakini ilga eder) ne de Lex Posterior'a (sonraki kanun öncekini ilga eder) göre düzenlenebilir. Böyle bir çelişkiyi çözmek için Lex Specialis (özel hüküm genel hüküm ilga eder) gereği özel hüküm niteliğinde olanı uygulanır. Genel nitelikte olanı ihmal edilir.¹⁹ Bu bağlamda Kanun'un 1-1-a fıkrasındaki işlemler b fıkrasında düzenlenen işlemlere göre teker teker sayılarak tarif edildiği ve özel nitelikte olduğu, b fıkrasındaki işlemlerin Cumhurbaşkanlığı Kararı'nda önceden düzenlenen işlemlerin tekrarı niteliğinde olduğu göz önünde bulundurulursa, a fıkrası yeni bir düzenleme olduğu için iki fıkra arasındaki çelişen işlemlerde a fıkrasındaki tarih (13.03.2020) durma tarihi olarak kabul edilebilir. Çelişmeyen durumlarda ise b fıkrasındaki tarih (22.03.2020) durma tarihi olarak kabul edilmelidir.

Esasen İİK m. 330 hükmü mevcutken ve bu maddeye dayalı olarak konuyla ilgili Cumhurbaşkanlığı Kararı da yayımlanmışken, 7226 sayılı Kanun'da icra takipleriyle ilgili Cumhurbaşkanlığı Kararı'ndaki hükmü de aynen içerecek şekilde yeniden düzenleme yapılması, üstelik aşağıda ayrıca değineceğimiz aynı işlemlere dönük farklı süreler belirlenmesi karışıklığa yol açabilecek niteliktedir. Bu bakımdan ülkemizde de İsviçre örneğinde olduğu gibi İİK m. 330 hükmü Cumhurbaşkanlığı

atama dâhil her tür yetkinin kullanılmasına dair yetkilerin somut olayda kullanılmasını ifade eder. Cumhurbaşkanlığı kararı idari işlem niteliğine haizdir ve yargısal denetim merci Danıştay'dır. Anayasa m.104/17 hükmüne göre TBMM'nin aynı konuda kanun çıkarması halinde Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir. Buna kıyasen normlar hiyerarşisinde hukuki nitelik ve denetim açısından Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinden farklı olan ve ondan sonra gelen Cumhurbaşkanlığı kararının da hükümsüz hale geleceği kesindir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Şeref İba/Yasin Söyler, Yeni Hükümet Sisteminde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi İle Cumhurbaşkanlığı Kararının Nitelik Farkı ve Hukuki Sonuçları, *Anayasa Yargısı*, Cilt: 36, Sayı: 1, (2019), 195-223.

¹⁹ Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi*, Bursa-2011, s. 309.

Kararı ile doğrudan uygulanmaya devam edilebilir ya da Almanya örneğinde olduğu gibi İİK m. 330'a dayanılmaksızın özel bir kanun ile dava ve takip süreçlerine ilişkin geçici bir düzenleme yapılabilirdi. Bu iki yöntem yerine karma bir yöntem tercih edilmesi halinde ise 7226 sayılı Kanun'da sadece Cumhurbaşkanı Kararı'nda yer almayan ancak yasal düzenleme ihtiyacı duyulan konulara açıklık getirilmesi daha uygun olurdu.²⁰

IV- KONUSYLA İLGİLİ DÜZENLEMELERİN İÇERİĞİ VE KAPSAMI

A. Genel Olarak

Cumhurbaşkanlığı Kararı'ndan sonra çıkarılan 7226 sayılı Kanun, Cumhurbaşkanlığı Kararı'ndakiler ile birlikte duracak olan bütün işlemleri teker teker sayarak belirtmiş ve uygulamada doğabilecek tereddütleri gidermeye çalışmıştır. Bununla birlikte düzenlemelerde geçen "durur" ifadesinin, henüz başlamamış takip ve dava süreçleri, taraf ve takip işlemleri, yeni icra ve iflâs takip taleplerinin alınması, ihtiyati haciz kararlarının icra ve infazına ilişkin işlemler için "yapılmaz" kavramını ifade etmek için kullanıldığı kabul edilebilir.²¹

7226 sayılı Kanun'un geçici madde 1-1-a hükmüne göre durma tarihinin başlangıcı 13.03.2020 (bu tarih dâhil) olarak belirlenen işlemler şunlardır; dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dâhil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'ndaki süreler, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi

²⁰ Atalay/Özekes de bu hususa ve doğuracağı sorunlara dikkat çekerek eleştirmiştir. Bkz. Atalay/Özekes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhurbaskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>

²¹ Düzenlemenin amacı daha önce başlamış taraf ve icra takip işlemlerinin durması değil, yeni işlem yapılmasının engellenmesi ise, işlemlerin durması yerine "işlemler yapılmaz" şeklindeki bir ibarenin tercih edilmesi yerinde olurdu. Bu durumda, talepte bulunulamayacağı ve bulunulsa dahi etkisiz olacağı hükmüne bağlanmış olurdu. Bu durumda, devam etmekte olan işlem süreci bulunmadığından, durmadan söz edilmesi yerinde olmamıştır. "Durma" terimi, düzenlemenin amacı göz önünde bulundurulduğunda, "yapılmaz" şeklinde anlaşılmalıdır. Bkz. Atalay/Özekes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhurbaskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>

Kanunu'ndaki süreler, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile usul hükmü içeren diğer kanunlarda taraflar bakımından belirlenen süreler ile bu kapsamda hâkim tarafından tayin edilen süreler, arabuluculuk ve uzlaştırma kurumlarındaki sürelerdir.

7226 sayılı Kanun'un geçici madde 1-1-b hükmüne göre durma tarihinin başlangıcı 22.03.2020 (bu tarih dâhil) olarak belirlenen işlemler şunlardır; icra ve iflas kanunu ile takip hukukuna ilişkin diğer kanunlarda belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim veya icra ve iflas daireleri tarafından tayin edilen süreler, nafaka alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere tüm icra ve iflas takipleri, taraf ve takip işlemleri, yeni icra ve iflas takip taleplerinin alınması, ihtiyati haciz kararlarının icra ve infazına ilişkin işlemlerdir.

Bu işlemler içerisinde icra, iflas ve konkordato, hukuki himaye tedbirleri, 6183 sayılı kamu alacaklarının durumu ile ilgili süreçlerde durma kararının etkisini daha detaylı olarak aşağıda inceleyeceğiz.

B. İcra Takipleri

Cumhurbaşkanlığı Kararı'na ve 7226 sayılı Kanun'a dayanak olan İİK m. 330 gereğince icra takiplerinin durdurulması sonucunu doğuracak olan hukuki neden, icra ve iflas takibini alacaklıyı alacak hakkına kavuşturmak için izlenecek bir zincire benzetecek olursak zincirin başından sonuna kadar halkaları sayabileceğimiz taraf ve takip işlemlerinin yapılamayacak olmasıdır. Cumhurbaşkanlığı Kararı ve 7226 sayılı Kanun ile maddenin kapsamı salgın nedeniyle ülkemizin içinde bulunduğu süreç ve kamu düzeni gözetilerek sadece icra hukukuna özgü taraf ve icra takip işlemleri ile sınırlandırılmamış iflas takiplerini de kapsayacak şekilde genişletilmiş; ayrıca uygulamada tereddüte yer vermemek için nafaka alacaklarına ilişkin icra takiplerinin karar kapsamına girmeyeceği, bunun dışında yeni icra ve iflas takip taleplerinin alınmayacağı, ihtiyati haciz kararlarının ise icra ve infaz edilmeyeceği ayrıca vurgulanmıştır.

C. İflas Takipleri

Esasen İİK m. 330 lafzında her ne kadar sadece icra takiplerinin duracağı belirtilmiş olsa dahi Mehaz İsviçre İcra Kanunu'nda (SchKG Art.56) ve İsviçre doktrininde duracak olan işlemlerin icra takip işlem-

leri olduğu kabul edilmiş,²² icra takip işlemlerinin ise sadece borçluya karşı yapılan icra takip yoluna ilişkin işlemlerle sınırlı olmadığı, iflas yoluna ilişkin işlemleri kapsadığı da kabul edilmiştir.²³ Bu bağlamda Cumhurbaşkanlığı Kararı'nda ve 7226 sayılı Kanun'un kapsamı belirlenirken iflas takiplerinin de bulunduğu açıkça vurgulanmamış olsaydı dahi İİK m. 330'un mehz SchKG Art.56 hükmü uygulamasına ve doktrindeki genel kabule dayanarak iflas takibine ilişkin işlemleri kapsadığı da kabul edilebilecekti.²⁴

D. Konkordato Süreci

2004 sayılı İcra İflâs Kanunu'nun değişen 285. maddesine göre; borçlarını, vadesi geldiği hâlde ödeyemeyen veya vadesinde ödeyememe tehlikesi altında bulunan herhangi bir borçlu, vade verilmek veya tenzilat yapılmak suretiyle borçlarını ödeyebilmek veya muhtemel bir iflâstan kurtulmak için konkordatoya başvurabilir. Konkordato prosedürüyle ilgili olup icra dairesinde yapılan işlemler konkordatonun sadece alacaklıyı alacağına kavuşturmayı amaçlayan bir takip usulü olmaması, bir nevi alacaklı ile borçlunun menfaatlerinin dengelendiği bir sözleşme niteliğinde olması gereği icra takip işlemi değildir.²⁵ Bununla birlikte borçluya alacaklıları ile konkordato müzakerelerini gerçekleştirebilmesi amacıyla verilen geçici ve kesin mühlet

²² İcra takip işlemleri icra organları tarafından borçluya karşı yapılan, borçlunun hukuki durumuna zarar vermeye elverişli olan, zamanaşımını kesme ve tatil tâlik hallerinde yapılamama gibi etkileri bulunan, cebri icranın alacaklı yararına ilerlemesi amacına yönelik işlemlerdir. Bkz. Aziz Serkan Arslan, İcra Takip İşlemleri, Ankara-2019, s. 23.

²³ Borçluya karşı girişilen iflas takibin de iflâs ödeme emrinin düzenlenerek borçluya tebliğ edilmesi icra takip işleminin bütün ön şartlarını taşır ve borçluya karşı iflâs yolu ile takipte ilk icra takip işlemidir. Bkz. Walder, s. 121; BGE 120 III 10; Amonn/ Walther, § 11, N. 3, 41; Jaeger, SchKG Art. 56, N. 3; Wyssen, s. 97; BGE 29 I 68; BISchKG 40 (1976) 173 f. 1 (1937) 65 Nr. 53 = SJZ 30 (1934) 49 Nr. 46; Amonn, § 11, N. 27; Louis Dallèves, Fristen, Betreibungsferien, Rechtsstillstand, SJK Karte 518, Genève, 26. August 1985, s. 11; Favre, s. 112.

²⁴ İflâs kararı verilmeye kadar ödeme emri, depo kararı, iflâsın açıklanması gibi işlemler icra takip işlemi olarak kabul edilirken özellikle iflâs kararı verildikten sonra iflâsın tasfiyesine ilişkin iflâs dairesinin hiçbir işlemi icra takip işlemi değildir. Bkz. Bilge Umar, İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi, İzmir-1973, s. 187, 190; Kamil Mehmet Yıldırım/Nevhis Deren Yıldırım, İcra Hukuku, 5.Baskı, İstanbul-2012, s. 53; Atalay/Özekes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhurbaskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>

²⁵ Umar, s. 187.

içinde İİK m. 294 hükmü gereğince borçlu aleyhine 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'a göre yapılan takipler de dâhil olmak üzere hiçbir takip yapılamaz ve evvelce başlamış takipler durur, ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kararları uygulanmaz, bir takip muamelesi ile kesilebilen zamanaşımı ve hak düşüren müddetler işleme.²⁶ Ayrıca Cumhurbaşkanı Kararı'nda açıkça düzenlenmese de sonradan yürürlüğe giren 7226 sayılı Kanun'un geçici madde 1-3-c bendinde konkordato kurumuna ilişkin mühlet ve sürelerin, durma süresinin kapsamında olacağı, durma süresince konkordato mühletinin alacaklı ve borçlu bakımından sonuçlarının devam edeceği açıkça hükme bağlanmıştır. Bu bağlamda konkordato mühletine ilişkin geçici mühlet, kesin mühlet, komiserlerin rapor sunma süreleri, mahkemenin tasdik kararına ilişkin sürelerin 22.03.2020 tarihinden şimdilik son uzatma tarihi olan 15.06.2020 tarihine kadar duracağı ve bu tarihten itibaren tekrar işlemeye başlayacağı, durma süresince de konkordato mühletinin alacaklı ve borçlu bakımından sonuçlarının devam edeceği açıklığa kavuşmuştur.²⁷

Salgın sırasında azalan veya duran ticari faaliyetler, salgın sonrasında borçluları likidite sorunu ile yüz yüze bırakabilecektir. Bu durumda borçluları ödeyemeyen veya ödeyememe tehlikesi altında olan borçlular için başvurulabilecek en elverişli hukuki çare konkordato kurumuna müracaat etmektir. Gerek şirketler gerekse kişilerin başvurabileceği konkordato kurumu sayesinde şartları taşıyan borçlular, bir yandan malvarlığını koruyarak ticari faaliyetlerine devam ederken diğer yandan belirli süre için kamu alacakları da dahil olmak üzere icra takiplerinden ve iflastan kurtulma imkanına sahip olacaklardır.

²⁶ Hakan Pekcanitez/Güray Erdönmez, 7101 sayılı Kanun Çerçevesinde Konkordato, İstanbul-2018, s. 32; Selçuk Öztekin/ Ali Cem Budak/ Bilgehan Yeşilova/ Müjgan Tunç/ Serdar Kale, Yeni Konkordato Hukuku, 7101 sayılı Kanun'la Değişik İcra ve İflâs Kanunu m. 285 - 309 Şerhi, Ankara-2018, s. 209 vd.; Ejder Yılmaz, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, Ankara-2016, s. 284; İsviçre icra hukukunda da SchKG Art. 56 Ziff. 4 uyarınca konkordato mühleti süresince icra takip işlemleri yapma yasağı, özel tâlik hallerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bkz. Wyssen, s.39.

²⁷ Durma süresince konkordato başvurusuna ilişkin görünürde bir engel bulunmasa da zaten hakkında takip yapılamayacak borçlunun böyle bir talepte bulunmasında hukuken korunan bir yararı yoktur. Bkz. Hakan Pekcanitez, 28.03.2020; 2279 sayılı Cumhurbaşkanı (Fevkalâde Mühlet) Kararı ile 7226 sayılı Kanun'un Geçici 1. maddesinin Birlikte Değerlendirilmesi; <https://blog.lexpera.com.tr/2279-sayili-karar-ile-7226-sayili-kanunun-birlikte-degerlendirilmesi/>; Atalay/Özekes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhurbaskanligi-kararineticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>

E. Rüşhanlı ve İmtiyazlı Alacaklar

7226 sayılı Kanun'un geçici madde 1-1-b hükmü gereğince durma süresince yalnızca İİK m. 206'nın birinci sırasındaki imtiyazlı alacaklardan sadece nafaka alacakları için haciz yoluyla takip yapılabilecektir. Kanun koyucunun salgın süresince sosyal devlet ilkesi gereği takibe devam etmesine müsaade ettiği nafaka alacakları; nakden ifası gereken tedbir nafakası, iştirak nafakası, yoksulluk nafakası gibi aile hukukundan doğan her türlü nafaka alacaklarıdır. Nafaka alacakları için yapılan bu takiplerde satış işlemlerine de devam edilebilecektir. Ancak nafaka alacaklarına ilişkin takiplerde sıra cetveli düzenlendikten sonra kesinleşmesini engellemek için, ilgililer tarafından şikâyet veya itiraz davası yoluna gidildiğinde nafakaya ilişkin takip de duracaktır. Böyle bir durumda salgın sürecinde nafaka alacaklısının mağduriyetini önlemek adına İİK m. 138/1 ve m. 142/a da düzenlenen erken ödeme (geçici dağıtma) hükümlerine başvurulabilecektir.²⁸

İşçi alacakları için yapılacak takiplere ilişkin ise 22.03.2020 tarihinden itibaren takip talebinde bulunulamayacaktır. Bu tarihten daha önce başlamış takipler ise 13.03.2020 tarihinden şimdilik son uzatma tarihi olan 15.06.2020 tarihine kadar durdurularak sürelerin işlemeye devam etmesi nedeniyle ortaya çıkabilecek hak kayıplarının önlenmesi amaçlanmıştır. Esasen salgın nedeniyle ekonomik açıdan zor durumda olan kişileri ve işletmeleri korumak yanında kamunun menfaatlerini de korumayı amaçlayan 7226 sayılı Kanun hükümleri ile tek gelir ve geçim kaynağı ücret alacağı olan işçilere de nafaka alacağına ilişkin takiplerde olduğu gibi muafiyet sağlanması imkânı, kanun koyucu tarafından zorunlu arabuluculuk süreci, takibe itiraz ve bundan doğabilecek yargılama sürecinde salgının artış ihtimali göz önünde bulundurularak verilmemiştir.²⁹

Rehinli alacaklar için ise 7226 sayılı Kanun'da bir muafiyet öngörülmemiş olup 22.03.2020 tarihinden itibaren takip talebinde bulunulamayacağı gibi bu tarihten daha önce başlamış takipler ise 13.03.2020 tarihinden şimdilik son uzatma tarihi olan 15.06.2020 tarihine kadar

²⁸ Atalay/Özekes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhur-baskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>

²⁹ Aziz Serkan Arslan, Konkordato Mühletinin İşçi Alacaklarına Etkisi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S.142, Y.32, Mayıs Haziran 2019, s.249-273.

durdurularak sürelerin işlemeye devam etmesi nedeniyle ortaya çıkabilecek hak kayıpları önlenmiş olacaktır. Ancak rehinli taşınır veya taşınmaz malların satışından sonra, ihale kesinleşmiş ve bu aşamada durma süresi devreye girmiş ise, bu durumda satılan malın teslimi ve taşınmaz malların tapuya tescili için müzekkere yazılması takip sonunda paranın alacaklıya ödenmesinde olduğu gibi icra takip işlemi niteliğinde olmayacağı için durma süresinden etkilenmemelidir.

F. İhtiyati Hacizler

İhtiyati hacze ilişkin olarak 2279 sayılı İcra ve İflas Takiplerinin Durdurulması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararı'nın 1. maddesinde ve 7226 sayılı Kanun'da ihtiyati haciz kararlarının icra ve infazına ilişkin işlemlerin 22.03.2020 (bu tarih dahil) tarihinden itibaren şimdilik son uzatma tarihi olan 15.06.2020 tarihine kadar duracağı düzenlenmiştir. İhtiyati haciz kurumu talep, şartlar, yargılama, karar, icra, infaz ve karara itiraz işlemlerinden oluşan bir bütündür. Her ne kadar 21.03.2020 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararı'nda ihtiyati haczin sadece icra ve infazına ilişkin işlemlerinin duracağı belirtilse bile 26.03.2020 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 51. maddesine eklenen Geçici Madde 1-1- a. fıkrası hükmü, dava açma icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü sürelerin 22.03.2020 tarihi itibarı ile duracağını belirtmiştir. Cumhurbaşkanlığı Kararı'nda ve 7226 sayılı Kanun'un 1-1-b fıkrasında ihtiyati haczin icra ve infazına ilişkin işlemlerinin yapılmayacağı belirtildiği için alacaklı ihtiyati haciz isteyebilecek kararda verilebilecek ancak ihtiyati haczin uygulanmasını talep edemeyecektir.³⁰

Salgın sürecinde ihtiyati haciz gibi koruyucu tedbirler ve duran yargısal işlemler nedeniyle kötüniyetli borçlular, yapacakları tasarruf

³⁰ Her ne kadar ihtiyati haciz uygulanamasa bile alınan ihtiyati haciz kararı ile hem daha sonra hacze iştirak vs. imkânlardan yararlanmak için zaman kazanılmış hem de şayet söz konusu olursa ileride tasarrufun iptali davası açılması halinde, en azından mahkemeye kanaat vermek bakımından bir gerekçe ortaya çıkartılmış olur. Bkz. Atalay/Özekes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhurbaskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>; Hakan Pekcanitez, 28.03.2020; 2279 sayılı Cumhurbaşkanı (Fevkalâde Mühlet) Kararı ile 7226 Sayılı Kanunun Geçici 1. maddesinin Birlikte Değerlendirilmesi; <https://blog.lexpera.com.tr/2279-sayili-karar-ile-7226-sayili-kanunun-birlikte-degerlendirilmesi/>

işlemleri ile malvarlığını eksilterek alacaklılara zarar verme yoluna gidebilecektir. Bu olumsuz durumdan etkilenen alacaklıların başvuracakları tasarrufun iptali davasında bu dönemde yapılacak tasarrufa tâbi işlemlerde ispat ve kanaat oluşturması daha kolay olabilecektir. Buna ilave olarak alacaklı, borçlunun salgın nedeniyle durma süresinden istifade ederek İİK m. 331’de düzenlenen “alacaklısını zarara sokmak amacı ile malvarlığını eksiltme suçunu” işlediğini şikâyet yolu ile ileri sürerek cezalandırılmasını isteyebilecektir.

G. İhtiyati Tedbirler

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda düzenlenen ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemlere ilişkin süreler konusunda 7226 sayılı Kanun’un geçici madde 1-2-c. fıkrası ile düzenlemeye gidilmiş ve ihtiyati tedbiri tamamlayıcı işlemlere ilişkin süreleri, sürelerin duracağını düzenleyen maddenin kapsamı dışında tutmuştur. İhtiyati tedbir de ihtiyati hacizde olduğu gibi talep, şartlar, yargılama, karar, icra, infaz ve karara itiraz işlemlerinden oluşan bir bütündür. Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında genel mahkemelerce ihtiyati tedbir kararı verilebilir. Genel mahkemece verilen ihtiyati tedbir kararının uygulanması, verildiği tarihten itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorundadır. Aksi hâlde, kanuni süre içinde dava açılmış olsa dahi, tedbir kararı kendiliğinden kalkacaktır. İhtiyati tedbir kararı dava açılmasından önce verilmişse, tedbir talep eden, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki davasını açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibrazla dosyaya koydurmak ve karşılığında bir belge almak zorundadır. Aksi hâlde tedbir kendiliğinden kalkar.

7226 sayılı Kanun’un geçici madde 1-2-c fıkrasına göre ihtiyati tedbiri tamamlayan merasimlerden olan kararın verilmesinden sonra tedbirin uygulanması için verilen bir haftalık süre ve henüz dava açılmamışsa tedbirin uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki dava açma süresinin durmayacağı anlaşılmak-

tadır.³¹ 7226 sayılı Kanun uyarınca her ne kadar sadece ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemlere ilişkin süreler Geçici 1. maddenin kapsamı dışında bırakılmış olsa da HSK tarafından gönderilen yazı doğrultusunda erteleme süresince salgının önlenmesine yönelik tedbirlere riayet edilmek suretiyle ivedi işlerden sayılan ihtiyati tedbir başvurularının ve buna yapılan itirazlarında değerlendirilmesi gerekliliği ilgili yargı birimlerine tebliğ edilmiştir.³² Bu çerçevede ihtiyati tedbir başvuruları, itirazlar ve ihtiyati tedbiri tamamlayan merasimler durma süresince yargı mercilerince kabul edilmeye devam edilecektir.

H. Delil Tespiti

Salgın nedeniyle durma süresi içerisinde delil tespiti ilişkin olarak Cumhurbaşkanlığı Kararı ve 7226 sayılı Kanun maddelerinde özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak 7226 sayılı Kanun uyarınca ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemlere ilişkin süreler geçici 1. maddenin kapsamı dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulu, tarafından yargı birimlerine gönderilen 30.03.2020 tarih, 2020/51 sayılı duyuru doğrultusunda ivedi işlerden sayılan delil tespiti başvuruları da ihtiyati tedbirde olduğu gibi yargı mercilerince kabul edilmeye devam edilecektir.

I. 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü

Gerek Cumhurbaşkanı Kararı gerekse 7226 sayılı Kanun'un düzenlenmesinde 6183 sayılı takip usulüne tabi kamu alacaklarına ilişkin düzenleme yer almamaktadır. Bu konu üzerinde aşağıda ayrı bir başlık altında durulacaktır.

V- DÜZENLEMELERİN ETKİLEDİĞİ İŞLEMLER VE SONUÇLARI

Takip işlemleri, kendi içinde taraf ve icra takip işlemi (devletin takip işlemleri) olarak ikiye ayrılır. 2279 sayılı İcra ve İflas Takiplerinin Durdurulması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararı ve 7226 sayılı

³¹ Atalay/Özkes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhur-baskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>

³² Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulu, 30.03.2020, Sayı: 2020/51, <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/uu.pdf>

Kanun'un geçici maddesi ile sadece icra takip işlemlerinin değil taraf takip işlemlerinin de yapılmayacağı açıkça vurgulanmıştır.

A- Duracak Olan Taraf Takip İşlemleri

Taraf takip işlemleri, genel anlamıyla takip prosedürü içinde tarafların yaptıkları, takibe yön ve şekil veren, çoğunlukla da icra takip işlemlerinin yapılmasını sağlamaya yönelik işlemlerdir. Cumhurbaşkanlığı Kararı'nda ve 7226 sayılı Kanun'da takiplerin kapsamı belirlenirken tereddütleri gidermek ve işlemleri somutlaştırmak amacı ile yeni icra ve iflas takip talebinde bulunulması yasağı açıkça vurgulanmamış olsaydı dahi bu işlem taraf takip işlemi niteliğinde olduğu için gerçekleştirilemeyecektir.³³ Takip prosedürü içinde tarafların yaptıkları, takibe yön ve şekil veren, çoğunlukla da icra takip işlemlerinin yapılmasını sağlamaya yönelik taraf takip işlemleri, icra takip talebinde bulunma, ödeme emrine borçlunun itiraz etmesi, mal beyanında bulunması, ödeme yapması,³⁴ alacaklının itirazı hükümden düşürmek için icra mahkemesinden kaldırılmasını talep etmesi (m. 67), itirazın iptali davası açması, ödeme emrinin kesinleşmesi üzerine alacaklının haciz talebinde bulunması (m. 78/1) veya mahcuz malların satışının istenmesi (m. 106, 107), iflas takip talebinde bulunulması, iflas ödeme emrine itiraz, iflas davasının açılması gibi taraf takip işlemleridir.³⁵ Bunların tümünün kaydı, elektronik ortamda veya fiilen yapılması

³³ Atalay/Özekes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhur-baskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>

³⁴ İcra dairelerinde uygulanan UYAP sistemi sayesinde internet üzerinden icra dairelerine yapılan ödemeler kabul edilerek, dosya kapsamına göre sıra cetveli yapılmasını gerektirmeyen ve borçlu ya da üçüncü kişilerin haklarının ihlal edilmeyeceğinin anlaşıldığı durumlarda paraların alacaklılarına ödenebilmesi, dosya borcunun ödenmesi halinde veya alacaklı vekili talebi ile haciz ve yakalama şerhlerinin kaldırılabilmesi, dosya kapama işlemlerinin öncelikle yapılabilmesi Cumhurbaşkanlığı Kararının zımni amaçları arasında yer alan mümkün olduğu kadar insanların sokağa çıkmayarak salgının önlenmesi ve kamu sağlığının korunması ile çelişmediği için gerçekleştirilebilecek işlemlerdendir. Bu nedenle 7226 sayılı Kanun'da rızaen yapılan ödemelerin kabul edileceği açıkça düzenlenmiştir.

³⁵ Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz/Emel Hanağası, İcra ve İflâs Hukuku, 5. Baskı, Ankara-2019, s. 111; Nilüfer Boran Güneysu, İcra Takip İşlemleri, *TBB Dergisi*, S. 101, Ankara-2012, (s. 31-60), s. 35; Kuru, s. 148; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammet Özekes, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 6. Bası, İstanbul-2019. s. 5 vd.; Umar, s. 171; Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 24; Murat Atalı/İbrahim Ermenek/Ersin Erdoğan, İcra ve İflâs Hukuku, Ankara-2019, s. 76, Arslan, s. 28.

mümkün değildir. Bir işlemin genel olarak taraf takip işlemi mi, yoksa icra takip işlemi mi olduğunun tespiti o işleme bağlanan sonuçlar bakımından önemlidir. İcra takip işlemleri ile zamanaşımı kesilir veya tatil ve talik (erteleme) hallerinde kural olarak icra takip işlemi yapılamaz (İİK m. 51-56). Buna karşılık taraf takip işlemi ile kural olarak zamanaşımı kesilmez.³⁶ Tatil ve talik (erteleme) hallerinde kural olarak taraf takip işlemi yapılabilir. Bu bağlamda Cumhurbaşkanlığı Kararı ve 7226 sayılı Kanun'da tatil nedeniyle duracak işlemler sayılırken açıkça taraf takip işlemlerinin de sayılması hem alacaklı hem de borçlunun genelde süreli olan hak kayıplarının önüne geçecektir.

Cumhurbaşkanlığı Kararı'nda sadece taraf ve takip işlemlerinin yapılamayacağı belirtilmekle birlikte üçüncü kişilerin durumu hakkında bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu husus 7226 sayılı Kanun'da ele alınarak takiple ilgili üçüncü kişilerin durumunu da ilgilendiren 1-1-a fıkrasında dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dâhil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm sürelerin duracağı belirtilerek istihkak iddialarını ileri sürme, haciz ihbarnamelerine itiraz süreleri gibi durumlarda üçüncü kişilerin hak kaybına uğramasının önüne geçilmiştir.³⁷

B- Duracak Olan İcra Takip İşlemleri

Doktrinde “devletin takip işlemleri”,³⁸ “icra takip muamelesi”,³⁹ “icra takip işlemi”⁴⁰ İsviçre hukukunda “Betreibungshandlung”⁴¹ ola-

³⁶ Amonn/Walther, § 11, N. 3, 42.

³⁷ Hakan Pekcanitez, 28.03.2020; 2279 sayılı Cumhurbaşkanlığı (Fevkalâde Mühlet) Kararı ile 7226 sayılı Kanun'un Geçici 1. maddesinin Birlikte Değerlendirilmesi; <https://blog.lexpera.com.tr/2279-sayili-karar-ile-7226-sayili-kanunun-birlikte-degerlendirilmesi/>

³⁸ Umar, s. 171.

³⁹ Saim Üstündağ, İcra Hukukunun Esasları, 7. Bası, İstanbul-2000, s. 76.

⁴⁰ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes, s. 5; Kuru, s. 147; Boran Güneysu, s. 32; Hakan Pekcanitez/Cemil Simil, İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet, 2. Baskı, İstanbul-2017, s. 67 vd.

⁴¹ İsviçre İcra Hukuku'nda birebir takip işlemi şeklinde tercüme edilebilecek “Betreibungshandlung” kavramı ile icra takip işlemleri kastedilmektedir. Zira bu kavram, tatil ve erteleme hâllerinde yapılamayacak işlemleri açıklamak için kullanılmaktadır. Bunun içindir ki, icra takip işlemi için aranan üç unsura sahip bir işlem “Betreibungshandlung” olarak ifade edilmekte ve bu işlemlerin tatil ve erteleme

rak isimlendirilen icra takip işlemleri Cumhurbaşkanlığı Kararı'nda ve 7226 sayılı Kanun'da "takip işlemi" kavramı ile ifade edilmiştir. İcra takip işlemleri bir icra organı tarafından borçluya karşı yapılmış, onun hukuki durumunu kötüleştiren ve cebri icranın ilerlemesini hedef alan (alacaklıyı hedefine yaklaştıran) işlemlerdir. İcra takip işlemi gerçekleştirebilecek olan icra organları, işlemi gerçekleştiren organın niteliğine göre asıl ve yardımcı icra organları olmak üzere iki şekilde sınıflandırılır. Sadece cebri icra işlerini yürütmek için kurulmuş olan organlar asıl icra organları olup, bunlar icra ve iflâs daireleri, icra mahkemeleri ile icra mahkemelerinin kararlarını temyizen inceleyen Yargıtay'ın ilgili daireleridir. Yardımcı nitelikteki icra organları ise, asıl görevleri icra ve iflâs işleri olmamakla beraber, icra takip prosedürü sırasında asıl icra organlarına yardım eden Mahkemeler, Adalet Müfettişlikleri, C. Savcılıkları ve zabıta (polis, jandarma) gibi organlardır.

1- Asıl İcra Organlarının Tatil Nedeniyle Durdurulan İcra Takip İşlemleri

Asıl icra organı olan icra dairelerinin Cumhurbaşkanlığı Kararı ve 7226 sayılı Kanun ile tatil olunarak durdurulan işlemleri, ödeme emrinin gönderilmesi, icra organınca gerçekleştirilen tebligat ve hazırlık işlemleri, üçüncü kişilere haciz ihbarnamesinin gönderilmesi, haczin icrası, haciz tutanağının düzenlenmesi, haciz esnasında kıymet takdiri, haciz tutanağının İİK m. 103 hükmü gereğince borçluya tebliği, ilave haciz, tamamlama haczi, paraya çevirme işlemlerinin tamamı,⁴² iflas takibine ilişkin ödeme emri, iflas davasının açıldığı tebliği, İİK m.159 ve 161 gereği malvarlığı listesinin hazırlanması ve koruyucu tedbirlerin alınması, depo kararı, doğrudan iflas yoluna ilişkin işlemler, iflas kararı gibi işlemlerdir. Borçlunun malvarlığının paraya çevrildikten sonra paraların paylaşılması bakımından alınmış olan önlemler, pay cetveli ve sıra cetvelinin yapılması ve açık tutulması, iştirak edenlere yapılan tebliğler doğrudan borçluya karşı yapılmadığı ve artık onun

hâllerinde yapılamayacağı kabul edilmektedir. Ayrıntılı açıklama için bkz. Carl Jaeger/Hans Ulrich Walder/M. Thomas Kull/Martin Kottmann, Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs, Band I, Art.1-158, Zürich-1997, SchKG Art. 56, N. 4; Staehelin/Bauer/Staehelin, SchKG Art. 56, N. 25; Hakan Pekcanitez/Evrim Erişir, 6352 sayılı Kanun'la İcra ve İflâs Kanunu'nda Yapılan Değişikliklerin Zaman İtibariyle Uygulanması, *İBD*, C. 86, S. 6 (s. 17-40), İstanbul-2012, s. 24.

⁴² Amonn/Walther, § 11, N. 3, 41.

durumunu olumsuz etkilemediği için icra takip işlemi sayılmamaktadır. Bunun gibi iflas yolu ile takipte iflâs dairesi ve iflâs idaresinin tasfiyeye ilişkin işlemleri takip süreci içerisinde yapılmadıkları için ve aynı zamanda borçlunun malvarlığının paraya çevrilmesi (likiditasyonu) birincil olarak alacaklıların işi olduğu için icra takip işlemi değildir.⁴³

Hal böyle olmakla birlikte Cumhurbaşkanlığı Kararı'nın uygulanmasına ilişkin hususlarda icra dairelerine yapılan ödemelerin UYAP üzerinden alınabileceği kabul edilirse, dosya kapsamına göre sıra cetveli yapılmasını gerektirmeyen ve borçlu ya da üçüncü kişilerin haklarının ihlal edilmeyeceğinin anlaşıldığı durumlarda paraların alacaklılarına ödenebileceği, dosya borcunun ödenmesi halinde veya alacaklı vekili talebi ile haciz ve yakalama şerhlerinin kaldırılabilmesi, dosya kapama işlemlerinin yapılabileceği kabul edilebilir. Bu bağlamda borçluya borcunu taksitle ödeme imkânı veren İİK m. 111/1 veya alacaklı ile borçlunun icra dairesinde yaptıkları taksitle ödeme anlaşmasında kararlaştırılan vadeler, takip hukukuna ilişkin sürelerden ziyade maddi hukuka ilişkin sürelerden sayılacağı için; borcun taksitle ödenmesine ilişkin ödeme işlemlerine devam edilebilir.

Maaş hacizlerine ve kesintilerine durma süresinin etkisine ilişkin 7226 sayılı Kanun hükümlerinde açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte Adalet Bakanlığı İcra İşleri Daire Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığının (Muhakemat Genel Müdürlüğü) "kamu personelinin maaşından yapılan icra kesintilerine devam edilip edilmeyeceğine ve birden fazla icra dosyası olanlardan icra kesintisi bitenler için bekleyen yeni icra dosyalarına kesinti yapıp yapılmayacağına ilişkin" görüş talebi yazısına istinaden 02.04.2020 tarihli görüşünde haciz müzekkerelerinin gereği yerine getirilerek maaş kesintilerinin ilgili icra dairesi hesabına gönderilmesinin uygun olacağını belirtmiştir.⁴⁴

Salgın nedeniyle yargısal süreçlerin durduğu zaman zarfında maaş hazine ve kesintilere devam edilip edilmemesine ilişkin dokt-

⁴³ Walder, s. 122; BGE 96 III 77 E. 1; Amonn/Walther, § 11, N. 3, 42; BGE 96 III 77, 114 III 61; Blumenstein, s. 204; Jaeger, SchKG Art. 56, N. 3; Dallèves, s. 11.

⁴⁴ Muhammet Özkes, 18.04.2020; 7226 sayılı Kanun'un (ve İİK m. 330'un) Açık Hükümü ile Açık Yargıtay Kararlarına Rağmen Adalet Bakanlığı İcra İşleri Daire Başkanlığının Maaş Kesintilerine İlişkin Görüşü Hukuka, Kanuna ve Yargıtay İçtihatlarına Açıkça Aykırıdır, <https://blog.lexpera.com.tr/adalet-bakanligi-icra-isleri-daire-baskanliginin-maas-kesintilerine-iliskin-gorusu-hukuka-aykiridir/>

rinde tam bir fikir birliği yoktur. Atalay/ Özeker takiplerin tamamen durmasından dolayı muhafaza tedbiri niteliğindeki haciz ihbarnamelerinin de durması gerektiğini keza hacizli mal muhafaza altına alınmazken muhafaza tedbiri niteliğini haiz maaş kesintisinin devam etmesinin de çelişki olacağını, nitekim konkordato mühletinde, doğmuş alacakların tatil döneminde ödenmeyeceği konusunda tartışma yokken konkordatodan daha kapsamlı olan bu dönemde maaş kesintisinin sürmesinin fiili ve hukuki bir sebebi olmadığını ifade etmişlerdir. Bununla beraber hükmün sosyal bir hüküm olmasından dolayı da kesintilerin yapılmaması gerektiğini belirtmişlerdir.⁴⁵

Pekcanitez ise durma süresi içinde icra ve iflâs hukuku bakımından doğan sonuçların ortadan kalkmayacağını, nasıl hacizler durma kararından sonra muhafaza ediliyorsa, haciz ihbarnameleriyle konulmuş olan hacizlerin de geçerliliğini muhafaza edeceğini, eğer kesinleşen haciz ihbarnamesi üzerine kesinti yapılarak icra dairesine ödeme yapılmazsa bu durumun hacizlerin kalkması anlamına geleceğini, yapılan düzenlemelerin mevcut durumun muhafaza edilmesini amaçladığını, salgın sürecinde mevcut hacizleri muhafaza ederken haciz ihbarnameleri ile konulan hacizleri kaldırmanın haklı ve makul bir ayırım olmayacağını belirterek daha önce kesinleşmiş haciz ihbarnamesine göre ödenmesi gereken işçi alacaklarının da durma süresi içinde kesilerek alacaklıya ödenmesine devam edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁴⁶

Borçlunun maaş haczi ve kesintilerin durumuna ilişkin olarak öncelikle salgın sürecinde işçinin işine normal koşullarla devam edip etmediği önemlidir. İşçinin çalıştığı işyeri kapanmış veya üretime ara vermiş, bu nedenle işçinin çalışma süresi kısalmış hatta durmuş ise özetle normal koşullarda çalışma imkânı ortadan kalkmış ise işçiye şartları taşıması durumunda üç aya kadar kısa çalışma ödeneği ödenecektir. Böyle bir durumda işçiye maaşı yerine İŞKUR tarafından öde-

⁴⁵ Atalay/Özeker, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhur-baskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>; Benzer görüş için bkz. Oğuzhan Taşkın, 29.03.2020; Korona Günlerinde Maaş Haczi, <https://www.hukukihaber.net/korona-gunlerinde-maas-haczi-makale,7609.html>

⁴⁶ Hakan Pekcanitez, 28.03.2020; 2279 sayılı Cumhurbaşkanı (Fevkalâde Mühlet) Kararı ile 7226 sayılı Kanun'un Geçici 1. maddesinin Birlikte Değerlendirilmesi; <https://blog.lexpera.com.tr/2279-sayili-karar-ile-7226-sayili-kanunun-birlikte-degerlendirilmesi/>

necek olan kısa çalışma ödeneğine işçinin maaşına daha önceden haciz konulmuş olsa bile nafaka borçları dışında haciz uygulanarak kesinti yapılamayacaktır. Buna karşın işçi işine salgından önceki aynı koşullarla devam ediyorsa yine ikili bir ayrıma gidilerek durma süresinden önce gönderilen haciz ihbarnamesine henüz itiraz süresi dolmamış veya itiraz edilmiş ise durma süresi boyunca maaş haczi uygulanması gerekliliği hem İİK m. 330'un hem de salgın sürecinde ki düzenlemelerin amacına uygun olacaktır. Buna karşın borçluya karşı durma süresinden önce gerçekleşmiş bir maaş haczi söz konusu ise 7226 sayılı Kanun'un amacı ve sürelerin durmasına ilişkin hükümlerin üçüncü kişi konumundaki işvereni kapsamadığı göz önünde bulundurularak işverenin gerçekleşen haciz üzerine maaştan kesinti yaparak icra dairesine göndermeye devam etmesi alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesi açısından da kabul edilebilecektir.

Cumhurbaşkanı Kararı ve 7226 sayılı Kanun'da geçen "takiplerin durması" ifadesi İİK m. 40 hükmünde düzenlenen ve Yargıtay'ın maaş kesintisine ilişkin kararlarına dayanak olan "Bir ilâmın bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya temyizden bozulması icra muamelelerini olduğu yerde durdurur" ifadesiyle benzerlik taşısa da İİK m. 40 hükmü alacağı dayanak teşkil eden kararın kaldırılması veya bozulması nedeniyle oluşan belirsizlik durumundan borçlunun daha fazla zarar görmesini engellemek ve borçlunun zararlarının telafisi için başvuracağı icranın iadesini kolaylaştırmak amacını gütmektedir⁴⁷. 7226 sayılı Kanun gereğince takiplerin durmasının nedeni ise alacağın var olup olmadığının belirsizliğinden dolayı borçlunun zarar görmesinden ziyade COVID-19 salgın hastalığının yayılmasının önlenmesi ve salgınla mücadele sürecinde oluşabilecek yargısal hak kayıplarının önlenmesidir. Ancak Yargıtay yukarıda belirtilen kararlarında kabul edildiği üzere daha önceden konulan hacze dayalı olarak yapılan maaş kesintileri takibi ilerletici nitelikte olmayan mevcut durumun muhafazasını amaçlayan işlemlerdir ve icra takip işlemi sayılmaz. Gerek fevkalade hallerde tatil ve gerekse 7226 sayılı Kanun'da geçen durma ifadesi, olağanüstü koşullara rağmen, mevcut durumun muhafaza

⁴⁷ Yargıtay 12. HD, E. 2002/4914, K. 2002/6070, T. 25.3.2002; Yargıtay 8. HD, E. 2013/5974, K. 2013/9986, T. 25.6.2013; Yargıtay 8. HD, E. 2015/15192, K. 2017/17169, T. 20.12.2017 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay-kararlari>)

edilmesini amaçlamaktadır. Salgın süresince muhafaza işlemleri durduğu için Yargıtay'ın kabul ettiği gibi maaş kesintilerinin de durması bu açıdan düşünülebilir.⁴⁸

7226 sayılı Kanun'un geçici madde 1-3 kapsamında, durma süresi içinde icra ve iflas daireleri tarafından mal veya haklara ilişkin olarak ilan edilmiş olan satış gününün durma tarihleri içinde kalması halinde, bu mal veya haklar için durma süresinin bitiminden sonra, yeni bir talep aranmaksızın icra ve iflas dairelerince satış günü verilecek ve satış ilanı sadece elektronik ortamda yapılacak ve ilan için ücret alınmayacak; durma süresince rızaen yapılan ödemeler kabul edilecek; taraflardan biri diğer taraf lehine olan işlemlerin yapılmasını talep edebilecektir. Buna benzer şekilde taşınır veya taşınmaz malların satışından sonra, ihale kesinleşmiş ve bu aşamada durma süresi devreye girmiş ise, bu durumda satılan malın teslimi ve taşınmaz malların tapuya tescili için müzekkere yazılması takip sonunda paranın alacaklıya ödenmesi işlemi olduğu gibi takibi borçlu aleyhine sonraki aşamaya geçiren bir icra takip işlemi niteliğinde olmayacağı için durma süresinden etkilenmeyecektir.⁴⁹

2- Yardımcı İcra Organlarının Tatil Nedeniyle Durdurulan İcra Takip İşlemleri

Yardımcı icra organı niteliğindeki mahkemelerce verilen bazı kararlar mevcut takibin bir sonraki aşamaya geçmesinde rol oynayan önemli yapı taşları olduğundan sürdürülen takip açısından icra takip işlemi niteliğindedirler. Yardımcı icra organlarınca gerçekleştirilen bazı önemli icra takip işlemlerine genel mahkemelerce görülen itirazın iptali davası sonucunda borçlunun itirazının iptal edilmesini veya icra mahkemesince itirazın kaldırılması kararının verilmesini, borçtan kurtulma davasının reddi kararı verilmesini, borçlu tarafından açılan menfi tespit davasında davanın reddi kararı verilmesini, istihkak davasına ilişkin karar verilmesini veya alacaklı lehine genel

⁴⁸ Atalay/Özekes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhur-baskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>; Benzer görüş için bkz. Oğuzhan Taşkın, 29.03.2020; Korona Günlerinde Maaş Haczi, <https://www.hukukihaber.net/korona-gunlerinde-maas-haczi-makale,7609.html>

⁴⁹ Atalay/Özekes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhur-baskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>

mahkeme tarafından ihtiyati haciz kararı verilmesini gösterebiliriz. Ancak burada sürelerin durumu icra takiplerinden çok davaların ve yargılamaların durmasıyla ilgili fıkra kapsamında ele alınmalıdır. Genel mahkemede görülen istirdat davasıyla ilgili karar ise icra takibinin ilerlemesini sağlama, alacaklının alacağına yaklaşma ve borçluya karşı yapılmış olma unsurlarını taşımaz.⁵⁰ Bunun neticesinde istirdat davası ile ilgili genel mahkemece verilebilecek lehe veya aleyhe kararlar icra takip işleminin unsurlarını taşımadığı için icra takip işlemi olarak kabul edilemez.⁵¹

İcra takibinin devamı için genel mahkemede dava açma süreleri veya açılan dava süresince mahkeme veya taraflarca yapılan işlemler ise borçlu aleyhine henüz yeni bir durum yaratmadığı için icra takip işlemi sayılmazlar. Ancak genel mahkemelerde veya icra mahkemesinde açılacak davaya ilişkin süreler ve açılan dava süresince mahkeme veya taraflarca yapılan, normal koşullarda icra takip işlemi sayılamayacak işlemler, 7226 sayılı Kanun'un geçici madde 1-1-a ile durdurulmuştur. Buna göre dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikayet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dâhil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler; 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile usul hükmü içeren diğer kanunlarda taraflar bakımından belirlenen süreler ve bu kapsamda hakim tarafından tayin edilen süreler ile arabuluculuk ve uzlaştırma kurumlarındaki süreler 13.03.2020 (bu tarih dahil) tarihinden itibaren durdurulmuştur⁵². Böylece her ne kadar icra veya taraf takip işlemi

⁵⁰ Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 252; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 225.

⁵¹ Boran Güneysu, s. 42.

⁵² Kanun sadece sürelerin durması yönünde düzenleme getirmektedir. Bunun anlamı durma süresi içinde dava açılmasını engelleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Dava açılmasıyla meydana gelen sonuçlar doğacaktır. Bu nedenle dava açılmasıyla meydana gelen maddi ve usul hukuka ilişkin sonuçlar doğacaktır. Durma süresi içinde tebligat yapılmasını önleyen bir hüküm de bulunmamaktadır. Bu nedenle taraflara durma süresi içinde tebligat yapılabilir. Ancak bu tebligat herhangi bir şekilde sürenin işlemeye başlamasını sağlamayacaktır. Örneğin durma süresi içinde davalıya dava dilekçesi tebliğ edilirse, davalı bakımından durma süresi olan 30.04.2020 tarihine kadar cevap süresi işlemeye başlamayacak bu sürenin bitiminden sonra süre işleyecektir. Bkz. Hakan Pekcanıtez, 28.03.2020; 2279 sayılı Cumhurbaşkanlığı (Fevkalâde Mühlet) Kararı ile 7226 sayılı Kanun'un Geçici 1.

olmasa dahi maddi hukuk, usul hukuku ve takip hukukuna ilişkin süreler ile işlemlerin durması konusunda oluşabilecek tereddüt ortadan kalkmıştır.

VI- SÜRELERİN DURUMU

İcra hukukunda ve yargılama hukukunda taraflar haklarını belirli bir süre içinde kullanılmak zorundadır. Bununla birlikte COVID-19 isimli salgın hastalığın ülkemizde görülmesine bağlı olarak, alınan tedbirler ve insanların sosyal temastan kaçınmaları nedeniyle kişilerin bu haklarını etkin bir şekilde kullanmaları ve süresi içinde hukuki işlemleri yapmaları zorlaşmıştır. Bu gerçeklikten hareketle kişilerin maddi hukuk, usul hukuku ve takip hukuku çerçevesinde süreye bağlı olan haklarının korunması amacıyla düzenlenen Cumhurbaşkanlığı Kararı ve 7226 sayılı Kanun'la sürelerin durdurulması yoluna gidilmiştir.

7226 sayılı Kanun'un geçici maddesinin 1-1-a bendine göre durma tarihinin başlangıcı 13.03.2020 (bu tarih dâhil) olarak belirlenen işlemler şunlardır;

- Dava Açma,
- İcra Takibi Başlatma,
- Başvuru,
- Şikâyet,
- İtiraz,
- İhtar,
- Bildirim,
- İbraz ve zamanaşımı süreleri,

-Hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dâhil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler;

- 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'ndaki süreler,

-5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki süreler,

- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile usul hükmü içeren diğer kanunlarda taraflar bakımından belirlenen süreler ile bu kapsamda hâkim tarafından tayin edilen süreler,

-Arabuluculuk ve Uzlaştırma kurumlarındaki sürelerdir.⁵³

7226 sayılı Kanun'un geçici maddesinin 1-1-b bendine göre durma tarihinin başlangıcı 22.03.2020 (bu tarih dâhil) olarak belirlenen işlemler ise şunlardır;

- İcra ve İflas Kanunu ile takip hukukuna ilişkin diğer kanunlarda belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim veya icra ve iflas daireleri tarafından tayin edilen süreler,

- Nafaka alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere tüm icra ve iflas takipleri, taraf ve takip işlemleri,

- Yeni icra ve iflas takip taleplerinin alınması,

- İhtiyati haciz kararlarının icra ve infazına ilişkin işlemlerdir.

7226 sayılı Kanun'un geçici maddesine göre durdurma süresi ister 13.03.2020 isterse de 22.03.2020 den itibaren başlamış olsun her iki sürenin de bitiş tarihi 30.04.2020 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2480 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı'na göre, şimdilik 15.06.2020 (bu tarih dahil)'dir. Bu süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden 16.06.2020 tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır.⁵⁴

⁵³ 7226 sayılı Kanun'un geçici maddesinde (2. fıkra, (a) bendi) "Suç ve ceza, kabahat ve idari yaptırım ile disiplin hapsi ve tazyik hapsi için kanunlarda düzenlenen zamanaşımı süreleri" kapsam dışına çıkartılmıştır, yani bu süreler işleyeceği için gerekli başvurular yapılmak durumundadır. Böyle bir durumda icra ve iflâs suçlarına ilişkin şikâyet süreleri de bu süreçte işleyecektir. Ancak, icra ve iflâs suçu oluşturan durum bu zaman dilimine denk gelmişse (örneğin, taahhüdü ihlâl, mal beyanında bulunmama vs.), haklı ve meşru sebep kabul edilmelidir. Hatta bu konuda kanunun kabul ve uygulama tarihi değil, ondan önce salgının kamusal hale geldiği daha önceki zaman dilimi olarak kabul edildiği anlaşılan 13.03.2020 tarihi dikkate alınmalıdır. Bkz. Atalay/Özekes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhurbaskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>

⁵⁴ Hukukta sürenin durması ile kesilmesi farklı kavramlardır. Basit bir anlatımla sürenin kesilmesi, işlemiş olan sürenin sıfırlanması, kesilme nedeni gerçekleştiikten sonra en baştan başlaması anlamına gelir. Durma halinde ise daha önce işlemiş olan süreler, durma sebebi ortadan kalktığıında, kaldığı yerden işlemeye devam eder. Örneğin, zamanaşımının durması demek, o ana kadar işlemiş olan

7226 sayılı Kanun'a göre durma süresinin başladığı tarih itibarıyla, bitimine on beş gün ve daha az kalmış olan süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden başlamak üzere on beş gün uzamış sayılır. Örneğin 15.03.2020 tarihinde alınmış bir ihtiyati haciz kararının icra edilmesi süresi 10 gündür. Durma kararı verilen 22.03.2020 tarihi itibarı ile alacaklının bu kararı icra ettirebilmesi için üç gün süresi kalmıştır. Durma süresinin başladığı 22.03.2020 tarihi itibarı ile alacaklının kararın icrası için on beş günden az süresi kaldığı için durma süresinin şimdilik sona ereceği 15.06.2020 tarihini takip eden günden itibaren on beş gün daha icraya başvurma hakkı olacak ve alacaklı 30.06.2020 tarihine kadar (bu tarih dahil) kararın icrasını isteyebilecektir.

Diğer bir örnek verecek olursak, kural olarak borçlunun ödeme emrine yaptığı itiraz üzerine alacaklıya itirazın kaldırılması için tanıyan hak düşürücü süre itirazın tebliğinden itibaren altı aydır. Somut olayda durma kararı verilen 22.03.2020 tarihi itibarı ile alacaklının itirazın kaldırılmasını talep edebilmesi için iki aylık hak düşürücü süresi kaldığını kabul edelim. Durma süresinin başladığı 22.03.2020 tarihi itibarı ile alacaklının itirazın kaldırılması için on beş günden fazla süresi olduğu için, on beş günlük uzama süresi onu etkilemeyecek, alacaklı için sadece 22.03.2020 tarihinden itibaren (iki aylık hak düşürücü) süre durmuş kabul edilerek 15.06.2020 tarihinden itibaren tekrar işlemeye başlayacaktır. Bu bağlamda alacaklı 15.08.2020 tarihine kadar (bu tarih dahil) itirazın kaldırılmasını isteyebilecektir. Kanun koyucunun İİK'da yasal süresi on beş günden az olan işlemlere dahi durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden başlamak üzere on beş gün ek süre vermesinin nedeni, salgının sona ermesiyle birlikte bir anda yargı mercilerinde oluşacak yoğunluğun önlenmek istemesi olarak kabul edilebilir.

zamanaşımı süresinin işlediği noktada durması, buna yol açan sebebin ortadan kalktığı andan itibaren, kaldığı yerden işlemeye devam etmesi demektir. Daha önce işlemeye başlamış bulunan zamanaşımı durmuşsa, sebep ortadan kalkınca, zamanaşımı kaldığı yerden işlemlerini sürdürür. Diğer bir deyişle, işlemiş bulunan süreler dikkate alınır, geri kalan süre için zamanaşımı yeniden işlemeye devam eder. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 18.09.2013 tarihli ve E:2013/15-169, K:2013/1365 sayılı Kararı. Bkz. Burak Y. Aslanpınar, <https://www.hukukihaber.net/hukuki-surelerin-koronavirus-covid-19-salgini-nedeniyle-durdurulmasi-ve-surelerin-yeni-son-gunlerinin-belirlenmesi-makale,7595.html>

VII-OLAĞANÜSTÜ HALLERİN ORTAYA ÇIKMASI NEDENİYLE YARGISAL SÜREÇLERİN DURDURULMASINA İLİŞKİN DİĞER KANUNLARDA YER ALAN DÜZENLEMELER

Cumhurbaşkanı Kararı ve 26.03.2020 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un geçici maddesi dışında ülkemizde daha önceden yaşanan kuraklık, sel, deprem gibi olağanüstü durumların ortaya çıkması halinde uygulamaya konularak çiftçiyi, üreticiyi, yoksulları koruyan kanunlar mevcuttur. Bunların başlıcaları şunlardır:

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun: Cumhurbaşkanı Kararı ve 7226 sayılı Kanun’un geçici maddelerinde 6183 sayılı Amme Alacaklarına ilişkin açık bir düzenleme yer almakla birlikte 7226 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile takip hukukuna ilişkin diğer kanunlarda belirlenen sürelerinde 22.03.2020 tarihinden itibaren duracağı belirtilmiştir. Salgına ilişkin düzenlemelerin amacı göz önüne alındığında geçici madde metninde her ne kadar açıkça zikredilmese de “takip hukukuna ilişkin diğer kanunlar” ifadesinin amme alacaklarının takibine ilişkin süreleri de kapsadığı ve bunları da durduracağı kabul edilebilir. Aksi bir düşünce kamu alacakları ile bireylerin alacakları arasında eşitliği zedeleyecek, kamu alacaklarını birey alacaklarının önüne geçirerek haksız bir rekabet durumu yaratacaktır.⁵⁵

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’da “Tabii Afetler Sebebiyle Terkin” başlığı altında Kanun’un 105. maddesinde yangın, yer sarsıntısı, yer kayması, su basması, kuraklık, don, zararlı hayvan ve haşarat istilas ve bunlara benzeyen afetler yüzünden zarara maruz kalan varlıklarının ve mahsullerinin en az

⁵⁵ Kamu alacaklarına ilişkin özel düzenleme yapılmaması doğru olmamıştır. Zaten kendisi eleştiriye açık olan ve alacaklı tarafta yer alan kamunun tek tarafı olarak takip yapması sonucunu doğuran 6183 sayılı Kanun’un kapsama alınmaması sebebiyle, şu anda ancak kamunun fiilen aynı sürede bu alacakların takip ve tahsilini durdurması önerilebilir. Fakat bu sürelerin işlemesi vs. hususlar ortadan kalkmayacak, sadece idarî yargıyla ilgili düzenlemelerden yararlanılması mümkün olabilecektir. Devletin bireylere, siz alacaklarınızı almayın ama ben tahsilata devam edeyim demesi, hak aramada eşitliği zedeleyecek bir durum olup temel hakları da ihlâl sonucunu doğurabilecektir. Bkz. Atalay/Özekes, <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhurbaskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>

üçte birini kaybedenler adına tahakkuk ettirilmiş ve afetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili amme alacaklarının Cumhurbaşkanı kararı ile kısmen veya tamamen terkin olunabileceği düzenlenmiştir. Bu madde hükmünden faydalanmak için afetin vukuu tarihinden itibaren 6 ay içinde ilgili amme idaresine yazı ile müracaat edilmesi şarttır. Bu madde şumulüne giren bir zararın mevcut olup olmadığı mahalli il veya ilçe idare kurullarınca, zararın derecesi, Maliye Vekaletince genel olarak belirtilecek esaslar dahilinde ilgili amme idarelerince tespit olunacaktır. Vergi Usul Kanunu mevzuuna giren amme alacakları hakkında mezkûr kanunun 105 inci maddesi hükümleri tatbik olunur.

Vergi Usul Kanunu: Verginin terkinin başlığı altında 115. madde de düzenlenen hükme göre yangın, yer sarsıntısı, yer kayması, su basması, kuraklık, don, muzır hayvan ve haşarat istilası ve bunlara benzer afetler yüzünden: 1. Varlıklarının en az üçte birini kaybeden mükelleflerin bu afetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili bulunan vergi borçları ve vergi cezaları; 2. mahsullerinin en az üçte birini kaybeden mükelleflerin, afete maruz arazi için zararın tahakkuk ettiği hasat ve devşirme zamanına tesadüf eden yıla ait olarak tahakkuk ettirilen arazi vergisi borçları ve vergi cezaları; Maliye Bakanlığı'nca zararla mütenasip olmak üzere, kısmen veya tamamen terkin olunacağı düzenlenmiştir. Maliye Bakanlığı terkin yetkisini mahalline devredebilir. Zarar derecesini ve ilgili bulunduğu gelir kaynağını mahalli idare heyetleri yaptıracağı tahkikat üzerine tespit eder.

Gümrük Kanunu: Kanunun m. 10-1-b fıkrasına göre Tabii afetler, tehlikeli ve salgın hastalıklar, büyük yangınlar, radyasyon ve hava kirliliği gibi önemli nitelikteki kimyasal ve teknolojik olaylar ile büyük nüfus hareketleri gibi kriz hallerinde kriz bölgelerinde kullanılmak üzere yurt dışından gelecek araç, gereç, makine, teçhizat ve benzeri malzemelerin, giriş kayıtları tutulmak ve gümrük ile ilgili mevzuat gereğince yerine getirilmesi gereken işlemler sonradan yapılmak üzere, yurda girişine izin vermeye; bu şekilde yurda giren her türlü araç, gereç, makine ve teçhizatın tekrar yurt dışına çıkarılmalarına veya ihtiyaçlara ve günün şartlarına uygun olarak serbest dolaşıma girişine karar vermeye Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakan yetkilidir.

VIII- YAPILAN DÜZENLEMELERE AYKIRI DAVRANILMASI HALİNDE BAŞVURULACAK YOLLAR

İcra hukuku, medeni hukukun aksine, hangi icra takip işlemlerinin hükümsüzlük hangilerinin iptal edilebilirlik yaptırımına tabi olduğunu veya bunun kriterlerini açıkça belirtmemiştir.⁵⁶ İcra ve iflas takiplerinin durdurulması hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararı ve 7226 sayılı Kanun'un geçici maddesi hem lafzı hem de amacı gereği kamu düzeninin (menfaatinin) korunması için düzenlenmiştir. Kamu düzenine aykırı icra takip işlemleri hükümsüzlük müeyyidesine tabidir.⁵⁷ Hükümsüz icra takip işlemleri her zaman için herhangi bir biçimsel hukuk yolu kullanılmadan da kendiliğinden geçersiz kabul edilir. Bu bağlamda icra mahkemesine şikâyet yolu ile yapılan başvuru sadece hükümsüz işlemin tespiti ve ortadan kaldırılması amacı ile yapılır. İcra ve İflâs Kanunu'nda hükümsüz işlemlere karşı şikâyet süresini sınırlayan bir hüküm yoktur. Ancak hukuki güvenliğin sağlanması ve üçüncü kişilerin haklarının korunması için, bu konuda üst sınır olarak takibin sona ermesinden itibaren bir yıl daha şikâyet hakkının bulunduğu doktrin ve Yargıtay tarafından genel olarak kabul görmektedir.⁵⁸

İcra mahkemesi tarafların şikâyeti olmasa bile dosya içeriğinden durma süresince yapılan işlem ile karşılaşır ise kamu düzenine aykırı bu işlemin hükümsüz olduğuna re'sen karar verebilmelidir.⁵⁹ İcra mahkemesinin kamu düzenine aykırı takip işlemlerine karşı vereceği iptal kararı esasen teknik anlamda hükümsüzlüğün tespiti kararıdır.⁶⁰

⁵⁶ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Aile Hukuku" başlıklı ikinci kitabında, hukuka aykırı evlilik işlemlerine uygulanacak müeyyideler TMK m. 145 ile m. 160 arasında düzenlenmiştir. Hukuka aykırı evlenmelerden bir kısmının mutlak butlanla, bir kısmının ise nisbi butlanla geçersiz olduğuna yer verilmiştir.

⁵⁷ Hükümsüzlük yaptırımına tabi olan işlemlerle ilgili Türk hukukundaki uygulama bu işlemlerin süresiz şikâyete konu olmasıdır. Bkz. Sema Taşpınar Ayvaz, İcra İflâs Hukukunda Hükümsüz İşlemler ve Hükümsüzlük, Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan, C. II, Ankara-2015, (s. 1537-1550), s. 1547.

⁵⁸ Taşpınar Ayvaz, s. 1551; Pekcanıtez/Simil, s. 152; Arslan, s. 232; Yargıtay 12. HD., 26.02.2014 T.; 2014/29529 E. 2014/3943 K. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁹ Kurt Amonn/Dominik Gasser, Grundriss des Schuldbetreibung und Konkursrechts, Bern-1997, s. 42.

⁶⁰ Taşpınar Ayvaz, s. 1548.

SONUÇ

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11.03. 2020 tarihinde Pandemi olarak ilan edilen COVID-19 hastalığı maalesef ülkemizde de görülmeye başlamıştır. Salgının ülkemizde yayılmasının en aza indirilmesi ve kişilerin sağlığının korunması amacıyla birçok idari tedbir yanında yargısal tedbirlerde alınmıştır.

Yargısal tedbirlerle ilgili en önemli düzenlemeler 22.03.2020 tarihinde 2279 sayılı İcra ve İflas Takiplerinin Durdurulması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararı ve 26.03.2020 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’a eklenen geçici madde hükümleridir. Dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri, İYUK, CMK, HMK’daki sürelerin nerdeyse tamamının 30.04.2020 tarihine kadar durdurulmasını içeren 7226 sayılı Kanun’un geçici maddelerinin yürürlüğe girmesiyle birlikte İcra ve İflas Kanunu m. 330 hükmüne dayanılarak hazırlanan ve maddedeki tüm şartları karşılayan Cumhurbaşkanı Kararı, aynı konuda TBMM tarafından yeni bir kanun düzenlemesi yapıldığı için hükümsüz hale gelmiştir.

7226 sayılı Kanun’un geçici madde 1-1-b fıkrası doğrudan hükümsüz hale gelen Cumhurbaşkanı Kararı esas alınarak düzenlenmiştir. Bu durum doktrinde de tartışma konusu olan 2279 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 7226 sayılı Kanun arasında doğabilecek uygulama sorunlarını 7226 sayılı Kanun fıkralarına taşımıştır. Zira Kanun’un geçici madde 1-1-a fıkrası ile 1-1-b fıkrasında özellikle icra takibine ilişkin konularda aynı işlemlerden bahsedildiği halde iki fıkra hükmü farklı durma tarihleri belirlemiştir.

Aynı kanunun maddeleri arasında çelişki söz konusu ise bu sorun ne Lex Superior’a (üst kanun alttakini ilga eder) ne de Lex Posterior’a (sonraki kanun öncekini ilga eder) göre düzenlenebilir. Böyle bir çelişkiyi çözmek için Lex Specialis (özel hüküm genel hükmü ilga eder) gereği özel hüküm niteliğinde olanı uygulanır. Genel nitelikte olanı ihmal edilir. Bu bağlamda Kanun’un 1-1-a fıkrasındaki işlemlerin, b fıkrasında düzenlenen işlemlere göre teker teker sayılarak tarif edildiği ve özel nitelikte olduğu, b fıkrasındaki işlemlerin Cumhurbaşkanı

kararında önceden düzenlenen işlemlerin tekrarı niteliğinde olduğu göz önünde bulundurulursa a fıkrası yeni bir düzenleme olduğu için iki fıkra arasındaki çelişen işlemlerde a fıkrasındaki tarih (13.03.2020) durma tarihi olarak kabul edilebilir. Çelişmeyen durumlarda ise b fıkrasındaki tarih (22.03.2020) durma tarihi olarak kabul edilebilir.

7226 sayılı Kanun geçici maddeleri yargısal süreçleri başta 30.04.2020 tarihine kadar durdurmuş ve gerekli görürse Cumhurbaşkanı bu süreyi 6 aya kadar uzatma yetkisi vermiştir. Cumhurbaşkanı salgın nedeniyle bu yetkisini 30.04.2020 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2480 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile kullanmış, 7226 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen durma süresi 01.5.2020 (bu tarih dâhil) tarihinden 15.06.2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar uzatılmıştır.

7226 sayılı Kanun’un geçici maddeleri hemen hemen bütün takip işlemleri ve yargısal süreçleri durdurmakla birlikte Kanun’un geçici madde 1-1-b hükmü gereğince durma süresince yalnızca İİK m. 206’nın birinci sırasındaki imtiyazlı alacaklardan nafaka alacakları için haciz yoluyla takip yapılabilecektir. Kanun koyucunun salgın süresince sosyal devlet ilkesi gereği takibe devam etmesine müsaade ettiği nafaka alacakları; nakden ifası gereken tedbir nafakası, iştirak nafakası, yoksulluk nafakası gibi aile hukukundan doğan her türlü nafaka alacaklarıdır. Nafaka alacakları için yapılan bu takiplerde satış işlemlerine de devam edilebilecektir. Ancak nafaka alacaklarına ilişkin takiplerde sıra cetveli düzenlendikten sonra kesinleşmesini engellemek için, ilgililer tarafından şikâyet veya itiraz davası yoluna gidildiğinde nafakaya ilişkin takip de duracaktır. Böyle bir durumda salgın sürecinde nafaka alacaklısının mağduriyetini önlemek adına İİK m. 138/1 ve m. 142/a da düzenlenen erken ödeme (geçici dağıtma) hükümlerine başvurulabilecektir.

İmtiyazlı alacaklardan olan işçi alacakları ve rehinli alacaklar için ise 7226 sayılı Kanun’da bir muafiyet öngörülmemiş olup yapılacak takiplere ilişkin 22.03.2020 tarihinden itibaren takip talebinde bulunulamayacaktır. Bu tarihten daha önce başlamış takipler ise 13.03.2020 tarihinden şimdilik son uzatma tarihi olan 15.06.2020 tarihine kadar durdurularak sürelerin işlemeye devam etmesi nedeniyle ortaya çıkabilecek hak kayıplarının önlenmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte re-

hinli taşınır veya taşınmaz malların satışından sonra, ihale kesinleşmiş ve bu aşamada durma süresi devreye girmiş ise, bu durumda satılan malın teslimi ve taşınmaz malların tapuya tescili için müzekkere yazılması takip sonunda paranın alacaklıya ödenmesinde olduğu gibi icra takip işlemi niteliğinde olmayacağı için durma süresinden etkilenmemelidir.

Salgın sürecinde duran ihtiyati haciz gibi koruyucu tedbirler ve yargısal işlemler nedeniyle kötüniyetli borçlular yapacakları tasarruf işlemleri ile malvarlığını eksilterek alacaklılara zarar verme yoluna gidebilecektir. Bu olumsuz durumdan etkilenen alacaklıların başvuracakları tasarrufun iptali davasında bu dönemde yapılacak tasarrufa tâbi işlemlerde ispat ve kanaat oluşturması daha kolay olabilecektir. Buna ilave olarak alacaklılar, borçlunun salgın nedeniyle durma süresinden istifade ederek İİK m. 331’de düzenlenen “alacaklısını zarara sokmak amacı ile malvarlığını eksiltme suçunu” işlediğini şikâyet yolu ile ileri sürerek cezalandırılmasını isteyebilecektir.

2279 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ve 7226 sayılı Kanun’un geçici maddelerinde 6183 sayılı amme alacaklarına ilişkin açık bir düzenleme yer almamakla birlikte 7226 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile takip hukukuna ilişkin diğer kanunlarda belirlenen sürelerin de 22.03.2020 tarihinden itibaren duracağı belirtilmiştir. Salgına ilişkin düzenlemelerin amacı göz önüne alındığında geçici madde metninde her ne kadar açıkça zikredilmese de “takip hukukuna ilişkin diğer kanunlar” ifadesinin amme alacaklarının takibine ilişkin süreleri de kapsadığı ve bunları da durduracağı kabul edilmelidir. Aksi bir düşünce kamu alacakları ile bireylerin alacakları arasında eşitliği zedeleyecek, kamu alacaklarını birey alacaklarının önüne geçirerek haksız bir rekabet durumu yaratacaktır.

7226 sayılı Kanun’un geçici maddelerine göre durma süresinin başladığı tarih itibarıyla, bitimine on beş gün ve daha az kalmış olan süreler, durma süresinin sona erdiği gün olan 15.06.2020 tarihini takip eden günden başlamak üzere on beş gün uzamış sayılır. Bu bağlamda örnek olarak 15.03.2020 tarihinde alınmış bir ihtiyati haciz kararının icra edilmesi süresi normalde 10 gündür ve durma kararı verilen 22.03.2020 tarihi itibarı ile alacaklının bu kararı icra ettirebilmesi için

üç gün süresi kalmıştır. 7226 sayılı Kanuna göre durma süresinin başladığı 22.03.2020 tarihi itibarı ile alacaklının kararın icrası için on beş günden az süresi kaldığı için durma süresinin şimdilik son uzatma tarihi olan 15.06.2020 tarihini takip eden günden itibaren on beş gün daha icraya başvurma hakkı olacak ve alacaklı 30.06.2020 tarihine kadar (bu tarih dahil) kararın icrasını isteyebilecektir.

Salgın sırasında azalan veya duran ticari faaliyetler, salgın sonrasında borçluları likidite sorunu ile yüz yüze bırakabilecektir. Bu durumda borçlularını ödeyemeyen veya ödeyememe tehlikesi altında olan borçlular için başvurulabilecek en elverişli hukuki çare konkordato kurumuna müracaat etmektir. Gerek şirketler gerekse kişilerin başvurabileceği konkordato kurumu sayesinde şartları taşıyan borçlular, bir yandan malvarlığını koruyarak ticari faaliyetlerine devam ederken diğer yandan belirli süre için kamu alacakları da dahil olmak üzere icra takiplerinden ve iflastan kurtulma imkanına sahip olacaklardır.

İcra ve iflas takiplerinin durdurulması hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararı ve 7226 sayılı Kanun'un geçici maddesi, hem lafzı hem de amacı gereği kamu düzeninin (menfaatinin) korunması için düzenlenmiştir. Bu nedenle durma süresince yapılması yasak olan icra takip işlemleri kamu düzenine aykırıdır ve hükümsüzlük müeyyidesine tabidir. Hükümsüz icra takip işlemleri her zaman için herhangi bir biçimsel hukuk yolu kullanılmadan da kendiliğinden geçersiz kabul edilir. Bu bağlamda icra mahkemesine şikâyet yolu ile yapılan başvuru sadece hükümsüz işlemin tespiti ve ortadan kaldırılması amacı ile yapılacaktır.

Kaynakça

- Amonn Kurt/Gasser Dominik, Grundriss des Schuldbetreibung und Konkursrechts, Bern-1997.
- Amonn Kurt/Walther Fridolin, Grundriss des Schuldbetreibungs und Konkursrechts, 7. Auflage, Bern-2003.
- Arslan Aziz Serkan, İcra Takip İşlemleri, Ankara-2019.
- Arslan Aziz Serkan, Konkordato Mühletinin İşçi Alacaklarına Etkisi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S.142, Y.32, Mayıs Haziran 2019, (s. 249-273).
- Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder/Taşpınar Ayvaz Sema/Hanağası Emel, İcra ve İflâs Hukuku, 5. Baskı, Ankara-2019.

- Aslanpınar Burak Y., 26.03.2020; <https://www.hukukihaber.net/hukuki-surelerin-koronavirus-covid-19-salginini-nedeniyle-durdurulmasi-ve-surelerin-yeni-son-gunlerinin-belirlenmesi-makale,7595.html>
- Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, 23.03.2020; İcra ve İflâs Kanunu m. 330 Hükmünü Uygulayan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile İlgili Ortaya Çıkan Bazı Sorular ve Tartışmalara Cevaplar: <https://blog.lexpera.com.tr/iik-m330-hukmunu-uygulayan-cumhurbaskanligi-karari/>
- Atalı Murat/Ermenek İbrahim/ Erdoğan Ersin, İcra ve İflas Hukuku, Ankara-2019.
- Brügger Erwin, SchKG Gerichtspraxis 1946-2005, 2006-Zürich.
- Dallèves Louis, Fristen, Betreibungsferien, Rechtsstillstand, SJK Karte 518, Genève, 26. August 1985.
- Favre Antoine, Cours de Droit des Poursuites, Fribourg-1953, Almanca tercümesi, E.Steiner tarafından, Schuldbetreibungs-und Konkursrecht, Freiburg-1956.
- Fritzsche Hans, Schuldbetreibung und Konkurs nach Schweizerischen Recht. 2. Auflage, B. II, Zürich-1968.
- Gözler Kemal, Anayasa Hukukunun Genel Teorisi, Bursa-2011.
- Jaeger Carl/ Walder Hans Ulrich/ Kull M. Thomas/ Kottmann Martin, Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs, Band I, Art.1-158, Zürich-1997.
- Jaeger Carl, Schuldbetreibung und Konkurs, Band I, 3. Auflage, Zürich-1911.
- Kuru Baki, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş, 2. Baskı, Ankara-2013.
- Boran Güneysu Nilüfer, İcra Takip İşlemleri, *TBB Dergisi*, S. 101, Ankara-2012, (s. 31-60).
- Özekes Muhammet, İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara 2009.
- Özekes Muhammet/Boran Güneysu Nilüfer, 05.04.2020; KOVID-19 Salgınından Dolayı Alman Hukukunda Yargılama ve Takip Hukukuna İlişkin Hukukî Durum ile Özellikle İflâslar (Küllî İcra) Hakkındaki Düzenlemeye Genel Bakış, <https://blog.lexpera.com.tr/kovid-19-salginindan-dolayi-alman-hukukundayargilama-ve-takip-hukukuna-iliskin-hukuki-durum/>
- Özekes Muhammet, 18.04.2020; 7226 sayılı Kanun'un (ve İİK m. 330'un) Açık Hükmü ile Açık Yargıtay Kararlarına Rağmen Adalet Bakanlığı İcra İşleri Daire Başkanlığı'nın Maaş Kesintilerine İlişkin Görüşü Hukuka, Kanuna ve Yargıtay İçtihatlarına Açıkça Aykırıdır, <https://blog.lexpera.com.tr/adalet-bakanligi-icra-isleri-daire-baskanliginin-maas-kesintilerine-iliskin-gorusu-hukuka-aykiri-dir/>
- Öztek Selçuk/Budak Ali Cem/Yeşilova Bilgehan/Tunç Müjgan/Kale Serdar, Yeni Konkordato Hukuku, 7101 sayılı Kanun'la Değişik İcra ve İflâs Kanunu m. 285 – 309 Şerhi, Ankara-2018.
- Pekantez Hakan/Atalay Oğuz/Sungurtekin Özkan Meral/Özekes Muhammet, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 6. Bası, İstanbul-2019.
- Pekantez Hakan/Simil Cemil, İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet, 2. Baskı, İstanbul-2017.

- Pekcanıtez Hakan/Erdönmez Güray, 7101 sayılı Kanun Çerçevesinde Konkordato, İstanbul-2018.
- Pekcanıtez Hakan/Erişir Evrim, 6352 sayılı Kanun'la İcra ve İflâs Kanununda Yapılan Değişikliklerin Zaman İtibariyle Uygulanması, *İBD*, C. 86, S. 6 (s. 17-40), İstanbul-2012.
- Pekcanıtez Hakan, 28.03.2020; 2279 sayılı Cumhurbaşkanı (Fevkalâde Mühlet) Kararı ile 7226 sayılı Kanun'un Geçici 1. maddesinin Birlikte Değerlendirilmesi, <https://blog.lexpera.com.tr/2279-sayili-karar-ile-7226-sayili-kanunun-birlikte-degerlendirilmesi/>
- Staehelin Adrian/Bauer Thomas/Staehelin Daniel, Kommentar zum Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs unter Einbezug der Nebenerlasse, Band I, II, Art 1-87, Art 88-220, Basel/Genf/München-1998.
- Taşkın Oğuzhan, 29.03.2020; Korona Günlerinde Maaş Haczi, <https://www.hukuki-haber.net/korona-gunlerinde-maas-haczi-makale,7609.html/>
- Taşpınar Ayvaz Sema, İcra İflâs Hukukunda Hükümsüz İşlemler ve Hükümsüzlük, Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan, C. II, Ankara-2015, (s. 1537-1550).
- Umar Bilge, İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi, İzmir-1973.
- Üstündağ Saim, İcra Hukukunun Esasları, 7. Bası, İstanbul-2000.
- Walder Hans Ulrich, Schuldbetreibung und Konkurs, 17. Auflage, Zürich-2007.
- Wyssen Hugo, Geschlossene Zeiten, Betreibungsferien und Rechtsstillstand (Art. 56 FF. SCHKG), Basel-1995.
- Yıldırım Kâmil Mehmet/Yıldırım Nevhis Deren, İcra Hukuku, 5.Baskı, İstanbul-2012.
- Yılmaz Ejder, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, Ankara-2016.
- Yılmaz Ejder, Olağanüstü Durumlarda Borçlulara Süre Verilmesi ve İcra Takiplerinin Durdurulması (Batider 1977/IX/1 s. 153-191).